

Luceafărul

O excursiune dela Sibiu la Râmnicu-Vâlcea: Strâmtoarea Clopot în defileul Cozia.

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ ILUSTRATĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ. APARE DE DOUĂORI PE LUNĂ.

Colaboratori: I. Adam, I. Agârbiceanu, D. Anghel, Andreiu Bârseanu, Z. Bârsan, G. Bogdan-Duică, Dr. T. Brediceanu, Ștefan Cacoveanu, Al. Cazaban, Il. Chendi, I. Ciocârlan, D. N. Ciotori, Al. Ciura, Otilia Cozmuța, Maria Cunțan, Elena Farago-Fatma, Em. Gârleanu, Ion Gorun, Constanța Hodoș, Enea Hodoș, Nerva Hodoș, Șt. O. Iosif, E. Lovinescu, Dr. I. Lupaș, Dr. G. Murnu, I. Paul, H. P. Petrescu, Ecaterina Pitiș, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Simionescu-Râmniceanu, I. U. Soricu, Caton Theodorian, Gh. Tulbure.

ABONAMENT:

Austro-Ungaria:

1 an 12 cor. Ed. de lux 20 cor.
6 luni 6 „ „ „ „ 10 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 8 cor.

România și în Străinătate:

1 an 16 cor. Ed. de lux 25 cor.
6 luni 8 „ „ „ „ 13 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 14 Cor.

Reclamațiile sunt a se face în curs de 15 zile după apariția fiecărui număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mărci postale.

Abonamentele, plătite înainte, sunt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul“, Sibiu (Nagyszeben).

Cărți mai noi apărute:

- Angel, D., și Șt. O. Iosif, Cireșul lui Lucullus.* Nuvele și schițe (m.) 1'50
- Avel,* tragedie din popor în 4 acte și 2 tablouri, cu o prefață și o biografie. După un manuscris găsit 1'—.
- Balzac, H. de, Liturgia Ateului.* Nuvele traduse de V. Demetrius. —75.
- Biblioteca „Lumina“.* Nr. 1. Gârleanu Em., *Trei vedenii.* —30.
- Cheie* pentru calcularea intereselor cu instrucțiune pentru folosirea ei. —50.
- Eminescu, M., Poezii.* Ediție ilustrată și revizuită de I. Scurtu. 2'—.
- Ettinger, Dr. I., Sfaturi către mame* pentru îngrijirea copiilor mici sănătoși și bolnavi. 1'50.
- Farafasticuri,* Versuri de distracție, de Haralamb Că-lămar cu o prefață de E. Borcia. —40, ed. fină —50 fil.
- Ghibu, O., Ziaristica bisericească la Români,* studiu istoric. 2'—.
- Hașdău, B. P., Ursita.* Roman istoric (m.) 2'—.
- Ibsen, H., Nora sau Casa de păpuși.* Dramă în 3 acte. Traducere de B. Marian. 1'—.
- Maior, Dr. G., O pagină din luptele Românilor cu Sașii pe terenul social, cultural și economic.* Șercaia, 1809 1909. 1'50.
- Metchnikoff, E., Bătrâneța.* Traducere de Paul Ionescu. —40
- Mirbeau, O., Pogromul* tradus de Ion Minulescu. —25.
- Nicolau, E., Copiii nimănu.* Piesă în 3 acte. 1'50.
- Pâclișan, Z., (Iustin Volbură), Biserica și Româ-nismul.* Studiu istoric. 1'—.
- Prinos canonicului Dr. Augustin Bunea.* 3'—.
- Sandu-Aldea, C., Ape mari,* nuvele și schițe (m.) 2'—.
- Serav, M., Mama vitregă.* Nuvele, traduse din italie-nește de D. I. Morel. —75.
- Stenkiewicz, H., „Prinsoarea“* sau (Judecata lui Iupiter) în românește de Paul Ionescu. —20.
- Turgenieff, I., Hangiul. — Faust.* Povești, traduse românește de D. I. Morel. —75.
- Tutoveanu, G., Albastru,* poezii (m.) 1'—.
- Voniga, D., Mizerie, Boală, Crimă, și Degenerare* sau Alcoolismul și urmările lui din punct de vedere economic, igienic, moral și național. 1'60.
- Welles, H. G., Războiul aerian* din englezește de O. F. I. și Il. à —75.

Se află de vânzare la **Librăria W. Krafft, Sibiu.**

Sibiul în 1810.

Câteva frumuseți ale pământului românesc.

— Călăuza ilustrată pentru excursioniști. —

Comorile de frumuseți și priveliștile minunate ale pământului ce-l locuim sunt cunoscute și admirate mai mult de străini. Noi, cari am crescut și trăim în mijlocul lor, trecem pe lângă ele cu obicinuita noastră indiferență și neînțelegere. În literatura noastră găsim prea puține scrieri, cari să ne vorbească de ele, cari să ne îndemne a le cunoaște și cunoscându-le a le iubi ca pe niște comori naționale rari și prețioase.

În cele următoare încercăm să arătăm câteva dintre frumusețile pământului românesc prin icoane și prin descrieri în forma unor excursiuni, în credința că vom reuși să trezim în mulți dorința să cutriere locurile străbătute de noi înșine cu atâta dragoste.

I. O excursiune dela Sibiu la Râmnicu-Vâlcea.

Vom începe cu o excursiune mai ușoară, dar foarte bogată în frumuseți. Această excursiune să o facem venind din Apus la Sibiu, de unde vom pleca mai departe prin Turnul-roșu. În Sibiu ne oprim o zi, ca să facem cunoștință cu acest oraș, care e centrul cultural al Românilor din Ungaria.

Sibiul.

Cu trenul de Copșa, ce duce prin Turnul-roșu spre România, ajungem în Sibiu la revărsatul zorilor. Dela gară până la hotelul modern „Împăratul Romanilor“, vedem, în partea stângă, uzina electrică, îndată lângă gară, și mănăstirea Ursulinelor, ridicată la 1472, situată unde începe să urce strada în spre orașul de sus.

După popas de câteva ceasuri, la hotel, putem începe vizitarea orașului.

Eșind dela „Împăratul Romanilor“ și apucând spre stânga, facem numai câțiva pași până în piața mare.

Ce priveliște interesantă! E tocmai târg de săptămână (se ține Marția și Vinerea). În fața bisericii romano-catolice, zidită la 1725, ocupând toată partea pieții dela miazăzi spre apus, într'un șir lung, stau carele țăranilor Români și Sași, cu bucate, galițe ș. a. m. d.

E vieță și mișcare. Printre sătenii vânzători, vedem pe locuitorii orașului, pe neguțătorii, de regulă ovrei, adeseori cu caf-tane lungi poloneze, servitoare, slugi și de multe ori și pe fiul Indiei cu părul negru lung și nepieptenat, totdeauna cu aceeași pri-

Vederea oraşului Sibiiu, în fund cu munţii Carpaţi (fotogr. Fischer).

[Piaţa mare: Palatul Brukenthal, Banca creditului funciar rural, Biserica catolică.

vire; țigani cu linguri, fluieri, troace, cioplite toate din lemn cu cuțitul, apoi mături ș. a. vânzându-le pe un preț de nimic. Animalele de tras, caii și boii — de multeori și bivoli — stau după care.

Cât de interesant trebuie să fi fost acest tablou înainte cu 400 de ani, când tot comerțul din orient trecea prin Transilvania și comercianții duceau mărfurile lor până departe în Germania, până la Veneția, sus în Polonia și Rusia și prin România până la Marea neagră și la Constantinopol.

Piața mare e închisă de patru părți cu multe case vechi, cari îi dau o înfățișare interesantă. Formele lor variate sunt în deplină armonie cu peisagiul ce-l încadrează.

De peste 200 de ani Sibiiul are reședința corpului de armată. Edificiul cel vechiu de mai înainte al generalului de comandă formează unghetul de miazăzi al pieții mari. Astăzi în localitățile acestei clădiri e biroul de informațiuni pentru străini, cari primesc toate deslușirile de cari au lipsă.

Alături de acesta e casa națională a universității săsești. Mai înainte eră academia de drepturi, în care se țineau și cursuri în limba românească. — Cei patru brazi așezați în fața ei, reamintesc și astăzi tribunalul criminal de sânge al Comesului. Comesul săsesc și astăzi locuște în această casă.

Mai departe spre răsărit e casa Metropolitului evanghelic. Se aseamănă în stil cu edificiul baroc veritabil al palatului Br. Brukenthal, care după moartea familiei Brukenthal, 1872, conform testamentului, a trecut în posesiunea orașului.

Într'ânsul se află o bibliotecă și o galerie de arte frumoase, ca mărime a doua din toată Ungaria. Sibiiul se mândrește cu drept cuvânt cu acest așezământ, care adăpostește atâtea colecțiuni bogate și prețioase.

Ca idee aproximativă servească următoarele date:

Biblioteca cuprinde ca. 114.000 de volume și o colecțiune bogată de manuscripte între cari se găsesc mărturii foarte prețioase pri-

Primăria veche.

vitoare la trecutul nostru românesc, în bună parte nestudiate.

Tot așa de bogate și de prețioase sunt colecțiile de antichități, de științe naturale și numismatică.

În 25 de săli și odăi din etagiul al 2-lea e galeria cea mare de pictură, care cuprinde 1294 de tablouri, între cari găsim câteva foarte prețioase. Școala flamandeză e foarte bogat reprezentată. Amintim: „Cap de bărbat“ de von Eyk, „Ioan“ de Tenier și Wouverman, apoi din școala italiană „Hieronimus“ de Lorenzo Lotto, și „Logodirea Sf. Caterina“

de Tizian, iar din școala germană „Omul care se roagă“ de Memmling. Se mai află copii după Rubens și Rembrandt.

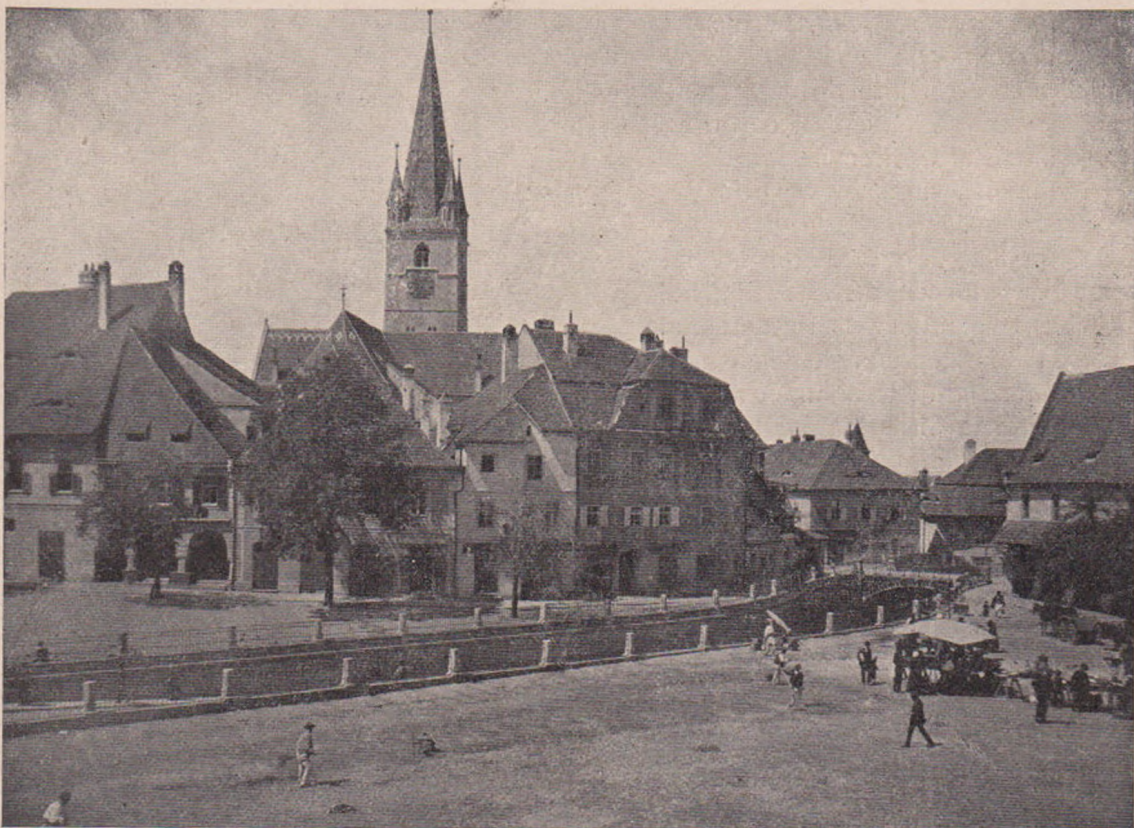
Pentru noi Români sunt interesante portretele celor trei revoluționari, Horia, Cloșca și Crișan.

Peste drum de Muzeul Brukenthal se ridică palatul cel nou al institutului de credit funciar (Bodenkreditanstalt), care apare înghesuit în colțul în care e clădit.

Turnului, de unde putem vedea interesantele coperișe vechi ale cetății de jos.

Lângă pod, trepte multe cari scoboară jos în stradă. Casele sunt așezate lângă zidul cel tare, odinioară zid de fortificare.

Rămânând sus, după câțiva pași, ajungem pe Piața Huet (contele Saxoniei și judecătorul regal Albert, 1577), unde se înalță edificiul arhitectonic impunător al bisericii evanghelice orășenești.

Piața mică: Biserica evanghelică săsească.

La sfârșitul pieții mari, în unghetul spre miazănoapte, se înalță turnul pătrat al fostului magistrat, zidit pe la 1500, sus cu cupola roșie închisă. El leagă piața mare de cea mică prin o poartă înaltă, boltită, cu picturi interesante.

O parte a pieții mici este încă de pe când Sibiul avea case cu coperișe înalte și cu coridoare cu arcade. În piața mică sunt butici de negustori și industriași. Balustradele de fier de pe lângă zidurile înalte formează strada Turnului, care duce în cetatea de jos.

Podul de fier leagă zidurile înalte ale străzii

În fața bisericii, unde mai de mult a fost cimitir, se află statua Metropolitului Teutsch, vis à vis de vechiul edificiu al școalelor gimnaziale și reale.

Întregul loc îl ocupă biserica admirabil renovată în stil curat gotic.

Pe partea din spre răsărit a coperișului se află o cruce — de sigur ca o aducere aminte, că biserica a fost catolică.

Zidirea masivă a fundamentului din secolul al 15-lea și terminată în 1520, are un turn de 73 metri de înalt. Jumătate din el e împo-

dobit cu ornamente. — Deasupra ceasului sunt așezate patru turnulețe de observare.

În interiorul bisericii interesante sunt sculpturile de pe pereți. O pictură mare, în oleiu, din 1445, reprezintă răstignirea lui Hristos.

În partea din spre apus se află mausoleul cu o mulțime de pietri de mormânt. Aici se află și piatra de mormânt a Voivodului Mihnea Vodă al Munteniei, care a fost tăiat de potrivnici pe treptele bisericii, la 1510.

În turn ajungem pe o ușă separată. În vârful turnului, în rând cu cele patru turnulețe, e locul de veghere al păzitorului de incendii. De aici vedem întreg Sibiiul, vechiul oraș înființat pe timpul Regelui Geysa, care a chemat emigranți din Germania, ca să cultive pământul și ca să apere hotarul țării în contra invaziunilor capetelor pleșuve ale

Piatra de mormânt a lui Mihnea Voievod.

Cumanilor. Pe steagul lor stă scris cu fală „ad retinendam coronam.“ Pentru apărarea coroanei.

Unde mai înainte a fost pădure și mlăstină, astăzi sunt sate bogate și înfloritoare.

Turnurile bisericelor se înalță triumfătoare în mijlocul satelor de prin prejur, mai ales românești.

Păzitorul turnului esplică cu plăcere priveliștea frumoasă de prin prejur.

Ceasul bate tocmai zece!

Crucile strălucitoare de pe turnurile svelte ale catedralei ortodoxe ne îndeamnă să cercetăm cât mai curând această clădire monumentală a metropoliei românești din Transilvania.

Coborându-ne din turn, ajungem la edificiul în stil gotic al primăriei, care e proprietatea orașului dela 1545. Acolo se află birourile magistratului, arhiva orașului (cu documente autentice până la 1306). Foarte interesante sunt colecțiunile de arme, adăpostite în această clădire.

Urmează mai departe biserica reformată, edificiul modern al poștei și lungul edificiu al băncii „Albina“, înființată la 1873, un institut curat românesc cu mai multe filiale în Transilvania și care, în fiecare an contribuie cu o sumă însemnată pentru

Primăria nouă.

scopuri culturale. În edificiul „Albinei“ se află „Școala de menaj“ și „Masa studenților“ a fost acoperită cu sumele adunate prin colecte.

Banca „Albina“.

Seminarul românesc de teologie și pedagogie.

susținută de Albina.

În imediată apropiere se află „Seminarul Andreian“ (studii teologice și pedagogice) din care ies anual 30 de preoți și 30 de învățători.

Alături se află reședința mitropolitană, o casă veche și modestă.

Peste drum se înalță catedrala gr.-or. a cărei zidire s'a terminat în 1906, când a și fost sfințită cu mare pompă.

Durarea acestei biserici catedrale în mijlocul cetății săsești înseamnă cea mai frumoasă izbândă a Românilor. Fiecare cărămidă din zidurile ei e o poveste a pietății creștinești și a dragostei adevărate de legea românească, căci din cheltuelile ei de aproape

1,000.000 de coroane, cea mai mare parte

Biserica catedrală e zidită în locul vechei capele grecești. Ca zidire e o imitație după

Sf. Sofia din Constantinopol. Pictura cupolei și iconostasului e făcută de pictorul Octavian Smigelschi, care a fost apreciat și de străini.

În mijlocul cupolei e figura lui Isus Pantocratorul, care se roagă cu cuvintele psalmistului, scrise în jurul Pantocratorului, cu litere latine: „Doamne, Doamne, caută din cer și vezi și binecuvântă via aceasta pe care a zidit-o dreapta Ta și o desăvârșește pe ea“. În jurul lui Isus stau, într'un inel, trei cete îngerești:

Tronurile, în formă de roate de foc, de aceea au culoarea roșie; Cheruvimii, cu câte 2 și 4 aripi și Serafimii, cu câte

Catedrala.

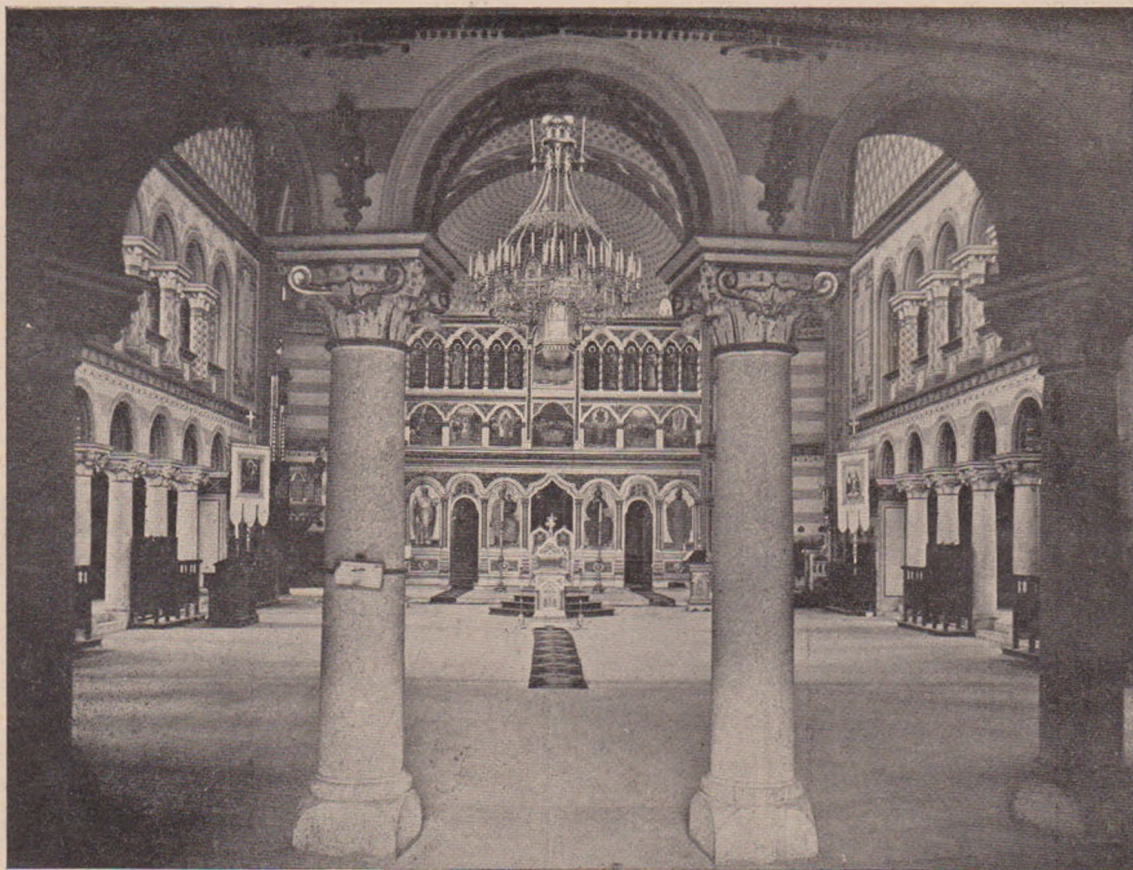
6 aripi. Spre periferia cupolei în mărime naturală sunt celelalte șase cete îngerești: Domniile, Puterile, Stăpâniile, Începătoriile, Arhanghelii și Îngerii. În partea dela răsărit a cupolei stă Maica Domnului cu mâinile ridicate, iar în cea dela apus Ioan Botezătorul.

Cu patru suprafețe triunghiulare (pedan-

și un model în argint al mănăstirii Curtea de Argeș, primit din România.¹⁾

Tocmai când părăsim bogata casă a lui D-zeu se aud clopotele, vestind sărbătoarea de mâne. Armonia sunetelor ne trezește în suflet o adâncă mulțumire de toate câte le-am văzut.

La ieșire vedem la stânga palatul consistorului, în care, pe lângă birourile consisto-

Interiorul Catedralei.

tivele) se termină cupola. În aceste locuri sunt zugrăviți cei patru evangheliști: Ioan, cu vulturul, simbolizând avântul învățăturilor din evanghelia lui, Mateiu, cu un om cu aripi, Marcu cu leul și Luca cu boul.

Iconostasul e zugrăvit cu aceeași măiestrie. Fruntarul e deasemenea admirabil sculptat (C. Babic-București). Două icoane lucrate în argint, rămase dela vechea cupolă grecească se află în altar. Tot în altar pe pristol putem vedea chivotul, reprezentând catedrala

rului, se află „Librăria și tipografia arhidiecezană” și redacția celei mai vechi foi din Sibiu, „Telegraful Român”, (din 1852), toate înființate de marele Andreiu Baron de Șaguna.

În dosul catedralei, în str. Brukenthal, se află casa meseriașilor români, cari au organizația lor proprie.

¹⁾ Informațiuni mai amănunțite despre istoricul zidirii catedralei se pot găsi în „Biserica Catedrală dela Mitropolia ortodoxă română în Sibiu” de Dr. Il. Pușcariu, Dr. E. M. Cristea și M. Voileanu, Sibiu, 1908.

privitoare la etnografia poporului românesc (porturi, Țesături, cusături, încrestături în lemn etc.) Pe lângă aceste mai sunt și câteva obiecte istorice și un început de o galerie de pictură. O deosebită mențiune merită tablourile pictorului M. Pop din Brașov, cari sunt o podoabă a Muzeului.

În etagiul al 3-lea e o sală festivă, în care se aranjază serate literare, muzicale și reprezentații teatrale.

În curte, la dreapta, e școala civilă de fete a „Asociației“, cu internat. E una dintre cele mai bune școale de fete din întreaga Ungaria. Școala e cercetată de peste 100 de eleve venite din toate părțile locuite de Români.

Alături de palatul „Asociației“ se află clădirea Sanatorului cu băi de aburi, cu bazenuri și cu băi de vană. Dincolo de Sanator e un alt edificiu românesc, care se întinde dealungul promenadei „Bretter“, umbrită de un șir de castani. Aici e centrul cetății de sus. Palatul din acest loc de frunte a fost cumpărat de consistorul românesc din Sibiu cu 400,000 de cor. dela o familie săsească. Cumpărarea acestui palat e una dintre cele mai frumoase cuceriri ale Românilor. În acest palat se află

cea mai mare și mai frumoasă cafenea a orașului și un restaurant românesc, unde se poate lua masa pe o terasă cu vederea în spre parc.

Într'o jumătate de zi, adecă de dimineața până la amiază, putem vizita această parte mai însemnată a orașului.

După amiază, cu o birjă, trecem din nou prin piața cea mare, pe lângă reședința veche a mitropoliei săsești și liceul cel nou al statului, spre Muzeul de științe naturale, cu colecții bogate de animale, plante și minerale și muzeul societății carpatine, cari merită să

fie vizitate căci ne oferă o icoană interesantă a raporturilor topografice și etnografice din Transilvania.

Mai departe e teatrul orășenesc zidit din rotunda turnului de fortificare. În teatru toamna și iarna, joacă permanent o trupă germană. În apropierea teatrului se mai văd trei turnuri de apărare, tot atâtea dovezi ale

Muzeul Asociației.

vremurilor grele de odinioară, când meșteșugarii și negustorii din Sibiu își apărau viața și averea de năvălirile barbare, ca năvălirea mongolilor, la 1241, apoi a turcilor.

Cele trei turnuri „Harteneck“, precum și acel dela marginea apusă a orașului, masivul turn al corporațiilor de păpucari, sunt ultimele rămășițe dintre cele 34 de turnuri, cari pe la anul 1700 încunjurau încă orașul. De aceea Sibiuul a și fost numit de Papa Eugen al IV-lea „Orașul Roșu“, care a fost una dintre cele mai puternice cetăți de apărare ale creștinismului împotriva Semilunei.

Din jos de aceste turnuri se întind zidurile vechi ale cetății înalte de vreo 10 metri și încă destul de bine păstrate până în ziua de astăzi. În locul șanțurilor vechi astăzi e o

De aici ajungem, cu trăsura, iarăș în fața „Bretter“-ului.

Din veranda cafenelei putem vedea șirurile de munți luminați de razele soarelui. Cele două piscuri mai înalte, Negoii și Surul, se deslușesc destul de limpede când e vreme senină.

După un scurt popas, călătorul mai are vreme să facă o plimbare până „Pe sub arini“, cum se numește frumosul parc al Sibiiului.

Printre palatul de chirie și parcul dinaintea edificiului modern al direcțiunii financiare, pe lângă șinele tramvaiului electric ajungem în strada Schewis.

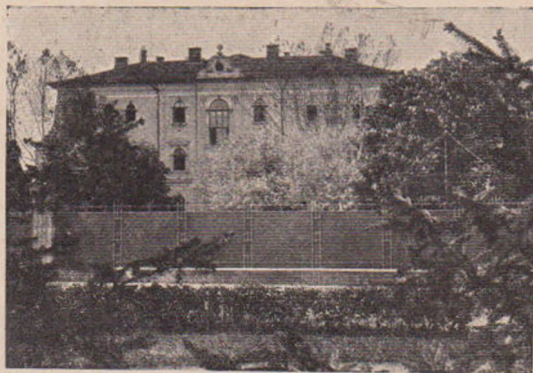
La stânga urmează casa „Gesellschafts-haus“, reduta și sala de concerte. Alături se află locul societății de patinaj și de tenis, peste drum vila cea albă nouă în stil modern a corpului de armată cu sentinelă de onoare la poartă. Câțiva pași mai încolo, la stânga, e palatul justiției, lângă care se mândresc trei vile cochete în stil românesc, zidite de constructor.

În capătul străzii, care urmează după palatul justiției, în stânga, începe casarma de 800 metri de lungă a artileriei și

infanteriei, iar în mijlocul străzii se află biserica gr.-or. din suburbiul iosefin. Puțini vor ști că în cimiterul acelei biserici se află o piatră, dela anul 1631, cu inscripția numelui Genadie al Bălgradului și a lui Stan ctitorul. E o dovadă, că pe atunci Românii erau așezați aici, și că și-au înființat o bi-

alee frumoasă. Prin această alee, trecând pe lângă Spitalul orașenesc și casa de sănătate, ajungem în cartierul cel nou al Sibiiului, alcătuit numai din vile cochete în mijlocul unei verdeți bogate. Acest loc, numit livada lui Haller (Hallerwiese) e colțul cel mai simpatice și mai poetic al orașului Sibiiu.

Școala civ. de fete a Asociației.

Vila de vară a Mitropolitului român.

Turnul Harteneck.

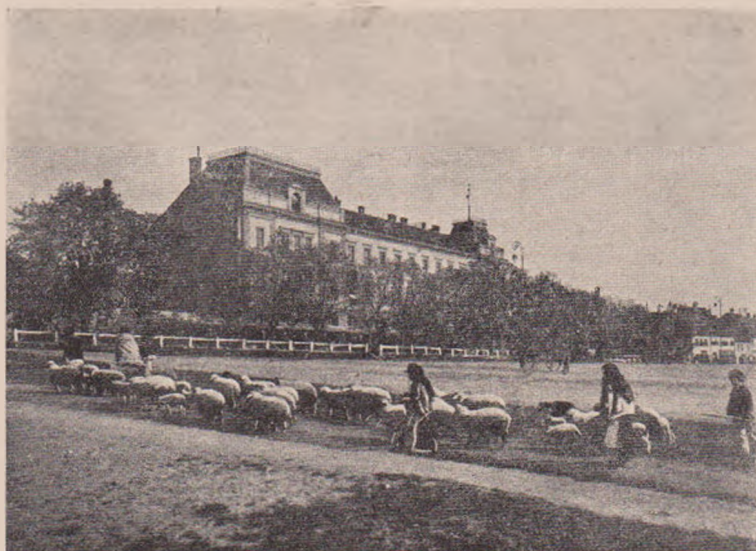
Vedere din parcul orașului.

Vedere din parcul orașului.

Vedere din parcul orașului.

Palatul consistorului pe „Bretter“.

serică, probabil în locul, unde se înalță acum turnul.

Mergând mai departe vedem reședința de vară a Mitropolitului gr.-or., o vilă cochetă în stil baroc, împrejmuită de o grădină bine îngrijită.

Iată-ne ajunși pe sub arini.

Dealungul șinelor tramvaiului, curge iazul Schewis; promenada lată și umbroasă trece pe la spitalul militar, din dreapta, pe lângă o cărare anume pentru călăreți, care trece pe lângă vile elegante și nouă, cale de vreo doi kilometri spre așa numita dumbravă, „Jungerwald“, în care găsim arbori uriași de o vechime până la o 1000 de ani. Drumul de țară bine îngrijit din mijlocul pădurii duce prin comuna Rășinar la Păltiniș, un loc minunat de cură de aer, la o înălțime de 1403 m. și numit „Hohe Rinne“. Un alt drum duce la Cisnădioara cu cetățuia cea veche și înaltă.

În mijlocul văii parcului, prin cari curge un braț al râului Schewis sunt o mulțime de plantațiuni frumoase cu deosebire straturile artistice de flori, bazinul de peatră cu pești de aur, făcut de societatea de înfrumusețare a orașului, fântânele săritoare de lângă pavilionul de muzică, rondoul de brazi întunecat de umbră, lacul cu nuferi și plantațiunile florilor din alpi oferă o recreație plăcută și variată.

Pe cărarea a doua de sus se află cafeneaua și cofetăria precum și școala de înotat.

Ambele promenăzi sunt legate una de alta prin cărarea cea lată dela mijloc pe de margini cu brazi înalți.

Iată cum putem vedea într'o singură zi tot ce-i mai de seamă în Sibiiu.

Pe lângă cele înșirate, Sibiiu mai are și alte școli, societăți și muzee de știință, de artă și de sport. Mai ales vieța culturală și artistică e foarte vie în acest oraș, care e metropola culturală atât a Sașilor, cât și a Românilor.

Cea mai bună dovadă a mișcării culturale din Sibiiu e înșirarea publicațiilor ce apar aici. Pe lângă „Telegraful Român“ și „Foia Poporului“ mai apar următoarele reviste:

Revista literară și artistică „Luceafărul“, „Revista Teologică“ care reprezintă mișcarea teologică dela noi, „Vatra Școlară“, revistă pedagogică și „Revista economică“, revista băncilor române asociate „Solidaritatea“ din Ungaria.

E o mișcare culturală destul de intensivă pe lângă numărul restrâns al Românilor din acest oraș. Iată proporția locuitorilor din Sibiiu. Din numărul total de ca. 30000

16000	sunt germani
7500	„ români
6000	„ maghiari
500	„ diferiți
3000	e armată stabilă ce se află în Sibiiu.

Muzeul de științe naturale și Muzeul carpatin.

Aceste câteva informații sunt indestulitoare pentru a trezi în excursioniști curiozitatea de a se opri o zi în Sibiiu.

Spre Turnu-Roșu.

După o noapte de odihnă, dimineața la orele patru, când cea mai mare parte a orașului doarme în brațele lui Morfeu, plecăm cu trenul spre Turnu-Roșu. În trecere zărim casa vânătorilor cu inscripția „Üb Aug und Hand für Freiheit, Fürst und Vaterland“ (Deprinde-ți ochiul și brațul pentru apărarea libertății, domnitorului și a patriei) și movila turcească din apropierea ei, în care zac într-o groapă comună eroii români, sași și săcui căzuți în cunoscuta bătălie dela 1599, dată între Mihai Viteazul și Cardinalul Andreiu Batori.

Cu mândrie ne-aducem aminte de figura simbolică a aceluia arhanghel războinic, care o clipă a întrupat idealul neamului nostru... și cu fiorii pietății sfinte în suflet față de faptele străbunilor, cari au îngrășat cu sângele lor această țărână, trecem pe lângă movila din fața satului Șelimbăr, locuit de Români și Sași. De departe se vede pe o colină biserica albă și singuratică a Românilor din acest sat istoric. Ea e zidită pe ruinele unei cetăți vechi. Cucerirea elementului românesc din Șelimbăr înaintea mult mai greu ca în satul de peste Cibin, numit Bungard, care a fost odată curat săsesc. Pe la 1850 juca chiar un rol de frunte. Astăzi în jurul bisericii din acest sat, zidită înainte cu 200 de ani cu ajutorul Mariei, fiica lui Șerban Vodă Cantacuzino, pe urmă dărmată și reclădită din nou în forma ei veche, e o populație românească blondă și cu ochi albaștri.

După Șelimbăr linia ferată se bifurcă. Una duce la Cisnădie, un puternic sat săsesc, lângă care, la o depărtare de 1 oră și $\frac{1}{2}$, se află Cisnădioara, un loc frumos de vărat, cu o cetățuie de pe la mijlocul veacului al XIII-lea.

După satul următor Mohu, unde o linie nouă ferată apucă spre Agnita, ajungem la Veștem, o comună curat românească. Regimentul de graniță, desființat la 1851, a avut aici una dintre stațiunile sale. Din averea

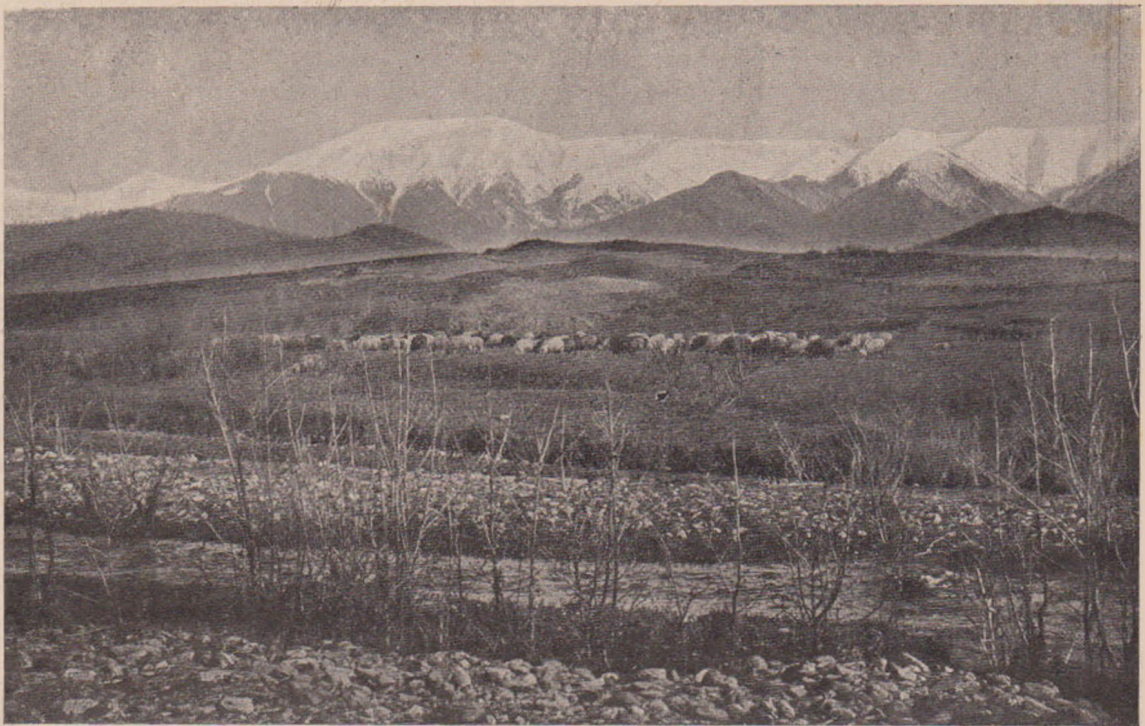
proprie satul și-a ridicat o școală frumoasă cu etagiu, a cărei inscripție românească, nemțească și ungurească se poate ceti din tren. În biserica unită de aici se află o evanghelie donată de Șerban Cantacuzino. D-l Iorga ne mai spune că „pe atunci, Veștemul dăduse și un mitropolit Țării Românești, în acel Teodosie, care a priveghiat cu atâta iubire, sub Vodă Brâncoveanu, la înaintarea și desăvârșirea literaturii bisericești“.

Pe urmă ne apropiem de dealul care mărginește Cibinul în stânga și de piscurile Cibinului, cari au o înălțime până la 2000 m. și de muntele Sadului. La dreapta se înalță vârfurile munților Făgărașului încununați de zăpadă.

După ce trecem pe lângă satul săsesc Tălmăciu și pe podul de fer de peste Cibin, ajungem la movila cu ruinele castelului mareț „Cununa Țării“. Zidirea acestui castel se datorește voevodului român Vlaicu. La anul 1350 Ludovic I. a fost în Transilvania și a găsit că movila dela Tălmăciu e potrivită pentru zidirea unei cetăți, spre a apăra strâmtoarea Oltului contra năvălirilor din Muntenia. Intr'adevăr Voevodul Vlaicu al Munteniei, la 1369,

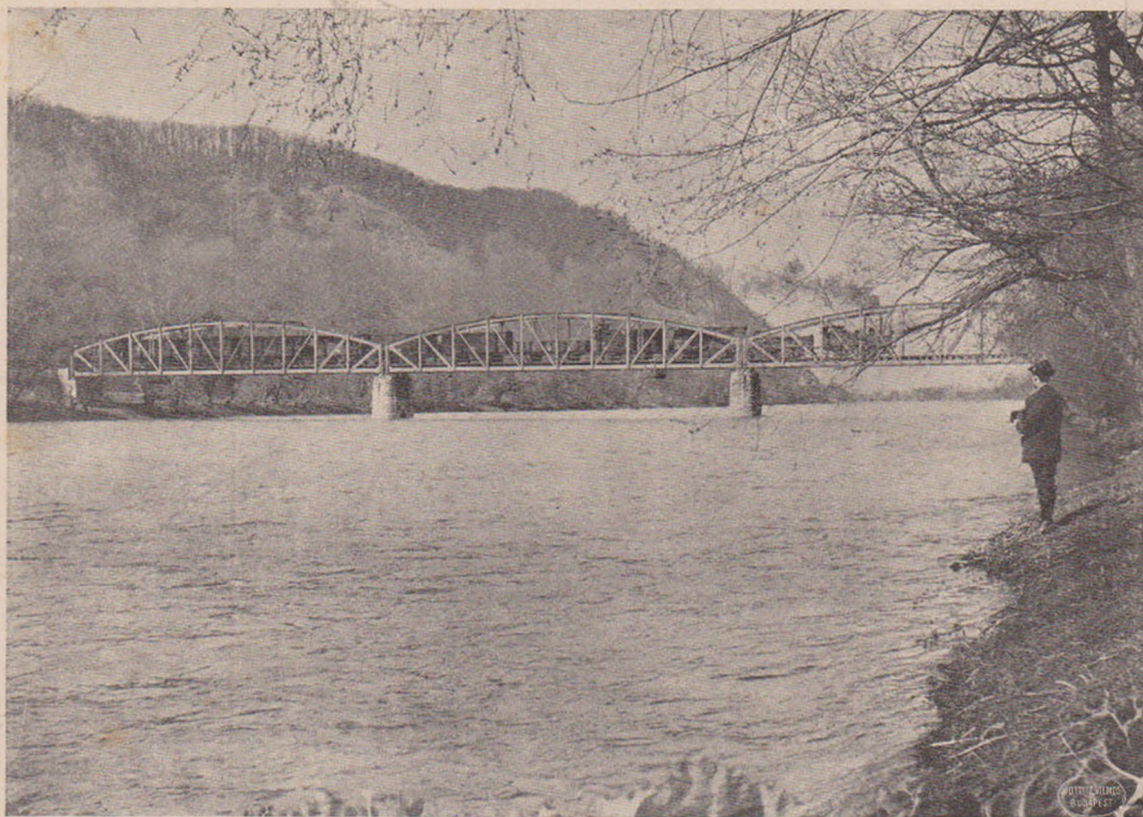
„Cununa Țării“.

Muntele Surul (vedere dela cununa țării, 2288^{m.}).

Ciobani mărgineni.

Podul peste Olt.

Comuna Porcești, la vărsarea Cibinului în Olt.

Vederea Turnului-Roșu dela halta Boița.

intră în Ardeal pe la Turnul-Roșu și nimeni nu vedește castelul Sf. Nicolae din Tălmăciu, pe urmă se retrage, respins fiind de oștile adunate ale comitatelor din vecinătate. De aceea cetățuia „Cununa Țării“ s'a pus în lucrare îndată după această năvălire și la anul 1370, când Ludovic a venit din nou în Ardeal, Sașii terminaseră cetățuia. Și era așa de puternic construită încât niciodată nu s'a putut cucerii, nici chiar de Turci, la 1442, când însuși Sibiiul era în pericol. Cel dintâiu castelan a fost Johann v. Scharfeneck. După ce cetățuia „Cununa Țării“, n'a mai fost susținută de Sașii din Sibiiu și-a pierdut însemnătatea și a fost lăsată în părăsire. Mai târziu satul Tălmăciu a fost alăturat celorlalte șapte scaune, adică coloniilor săsești, cari pe atunci formau o unitate politică cu toate drepturile de cari s'a bucurat regele, cu obligamentul să zidească castelul Lotru și Turnul-Roșu, pentru o mai bună apărare a țării. „Cununa Țării“, ca prea departe de gura defileului, (cam 3½ km.) a fost dărâmată, rămânând o

pietrărie publică pentru locuitorii din Tălmăciu, cari și-au zidit case din pietrele fortăreței. Rămășițe de ziduri mai sunt în partea dela răsărit a turnului de pază, de unde se deschide o privescătoare frumoasă în spre valea Oltului.

Bătrânul Olt, „drumeț bătut de gânduri“ curge domol și cu multe șerpuiuri printre satele românești dela poalele munților înalți. În apropiere vedem regiunea muntelui Surul (2288 m.) și Negoii (2536 m.) cu frumusețile lor tainice, cari ne aduc aminte de versurile poetului:

Voi munților mândri, moșnegi cununați
Cu stelele bolții albastre,
În leagănul vostru de codri și stânci
Dorm toate poveștile noastre
Alături de șoimii cu ochii aprinși,
Din tainica voastră drumbravă,
Se 'nalță 'ndrăznește 'n lumina din cer
Și visele noastre de slavă.

În curând trecem podul de stâlpi de peste Olt. În susul apei se întinde vestita țara Oltului.

Turnul-Roșu și începutul defileului după o stampă din sec. XVII-lea.

Câmpul geme de zumzetul albinelor harnice ce zboară din floare în floare... În lumina de aur a dimineții se aud glasuri de ciocârlii ce înalță cântece de preamărire bolșii albastre.

Urmează comuna Porcești, cu gara cea mare dela graniță. După o întrerupere de 40 de minute plecăm mai departe spre Turnu-Roșu.

În urma noastră rămâne comuna bogată Porcești, cu verdeța mulților nuci împrăștiați pe strade și prin grădini ce împrejmue casele cele mai multe acoperite cu țigle, cari încunjură frumoasa biserică zidită în stil gotic.

Ea a fost zidită de cătră Mateiu Basarab la anul 1653. D-l N. Iorga ne spune:

„Frumoasa frunte de zimți și de brâu,

care se încovoie încadrând sus ușa, firide cu și fără icoane, stema Vulturului negru cu crucea în plisc“.

Și nu cumva numele va avea legătură cu movila aceea „Vulturul“ ce se ridică pe la Porcești?

Movila este cel dintâiu vârf al muntelui ce se ridică spre România până la înălțime de 1800 metri.

La poalele Vulturului, îndată după sat adeseori se vede câte o ceată de copii, căutând printre zghiaburi de var scoici și alte resturi animalice din epoca terțiară.

În curând zărim podul ce leagă comuna Porcești cu Boița, unde începe defileul Turnu-Roșu.

(Va urmă.)

Teodor Romul Popescu.

Sonet.

Se 'nalță blând și mi se uită 'n casă
Prin geamul mic plâpânde zorele.
Mă văd visând la lună și la stele,
Mă văd ades, cum stau și cos la masă.

Și-mi uit și plâng — și lacrimile mele
Se scurg domol pe firul de mătasă. —
De-ar știi ce doruri sufletu-mi apasă,
De-ar știi să-ți spună dorurile-acele

Ai stă și tu, când nopțile-s senine
Privind uitat la lună și la astrii...
Ar fi mai rău, sau poate ar fi mai bine.

Dar ele lung și rece-asupra-mi cată,
Ca niște ochi nedumeriți, albastrii
Ce n'au iubit și n'au plâns niciodată.

Ecaterina Pitiș.

Cântec.

Pe o ramură uscată
Cu fereastra față 'n față,
O plâpândă rândunică
Vine des de dimineață
Și cătând la cer îngână
O smerită rugăciune —

Nu știu, Tatălui iubirii
Ce-i tot cere și-i tot spune —
A venit și ieri și astăzi,
Mâne poate iarăș vine,
Însă, nu știu de se roagă
Pentru ea, sau pentru mine.

Ecaterina Pitiș.

O scrisoare la vlădica.

*Preacinstită și prealuminată față
a Măriei Tale!*

Iată eu, Petru Ghindă, neputincios bătrân din sat din Aluniș, am îndrăznit să-mi ridic ochii până la înălțimea feții Măriei Tale și să-ți trimit cartea asta dela noi din sat. Până am fost mai tânăr umblam după trebi și mă învățeam ca prisnelul și nu prea aveam vreme să văd și eu și să mă gândesc ce-i în lumea asta. Și poate că eră mai bine atunci, Măria Ta, că veneai seara împovărat de munca zilei și dormiai pe pământul gol mai bine ca pe așternut. Dar de când am trecut peste 70, vieța mea e curat vorba psalmistului: oste-neală și durere. Asta încă n'ar fi nimic, greutatea bătrânețelor o mai razim de toiag și de podmolul dela porțiță, dar povara gândurilor, acela-i plumb odată pentru un om bătrân. Măria Ta, care-ai trecut prin toate școlile din lume, și tot cu cartea și cu gândurile te-ai zbatut o vieță întreagă, înțelegi tare bine ce vorbesc eu acum.

Eu am, Măria Ta, gazetă care-mi vine acasă în toate Duminecile. O aveam și 'n tinerețe,

că tata, ierta-l-ar Dumnezeu și Maica sfântă, a fost popă pe vremuri, aici în Aluniș, și m'a învățat să cunosc slova de mic copil. Da' pân' eram mai tânăr nu-mi prea băteam capul cu gazeta. Cetiam o veste-două, și o puneam în fereastră. Dar acum de când m'au ajuns bătrânețele, toată ziua cetesc în gazetă, că alta n'am ce face. Îmi pun ochelarii, Măria Ta, și tot cetesc, câtu-i ziulica de lungă, și seara când dau să mă odihnesc îmi umblă gândurile prin cap ca un roi de albine. Rară e noaptea în care să mă pot odihni cum se cade.

Că eu, Măria Ta, de când am început să cetesc mai mult încep să văd și să cunosc ce-i în lumea asta. Și văd că din zi în zi crește nedreptatea pe pământ, crește tot mai mare și se întărește. Cum văd din gazetă în vremea din urmă nedreptatea și-a pus coarne, și împunge ca o vită împungace. Înțeleg acum la bătrânețe tot mai bine, că unde stăpânește această vită împungace, acolo nu poate să fie nici pace, nici fericire între oameni. Ba dimpotrivă, Măria Ta, toate năcazurile, toate pe-

depsele cerului vin peste lume și peste țară. N'au fost, Măria Ta, două veri dup'olaltă, secetă ciumoasă, secetă amarnică, de se în-doiau vitele pe pământul ars de focul ceresc? N'au venit după aceste veri două ierni tari, ce nu se mai isprăviau, de ne-au pierit vitele de foame, și le-au fost hrană cioarelor și corbilor? Vei ști, Măria ta, că și pe la Dumneavoastră tot așa va fi fost. Și când gândeam, în anul acesta, că ne-a miluit cerul și pe noi, numai ce ne-am pomenit într'o zi la noi în Aluniș că vine mânia lui Dumnezeu cu grindină mare și ne bătuțește la pământ toată roada. Și-am cetit în gazetă că și printr'alte părți tot așa au pățit-o bieții românași.

Acum acestea nu vin orbește peste capul nostru, Măria Ta, că Dumnezeu toate le face cu mare chibzuință.

Și-am cetit în gazetă chiar acum multe nedreptăți cari s'au întâmplat în lume chiar în zilele acestea. Am cetit cum nu mai poate trăi dreptatea din pricina celor mari din lume și mi-am zis: Iată tâlcul bătăilor lui Dumnezeu pe cari le lasă să vie peste noi. Că pentru cei răi totdeauna rabdă și cei buni și pentru cei păcătoși trebuie să ispășească și cei drepti. Știi, Măria Ta, cum zice la scriptură, că păcatul să pedepsește până într'al șaptelea neam.

Acum am cetit în gazetă că Măria Ta de mulți amar de ani te tot frământă, tot dai cu știința, cu învățătura, doar de-a învinge în lume dreptatea și pacea și vom ajunge și noi la mai bine. Dar, Măria Ta, rogu-mă să mă ierți dacă-ți voi spune, că toată lupta ce-ai purtat-o a trebuit să fie zadarnică. Nu cu învățătura și cu știința trebuie luptat împotriva nedreptății, ci cu rugăciunea. Rugăciunea e arma împotriva deavolului și-a întunerecului. Iar ceice să ortăcesc cu nedreptatea leagă frăție de cruce cu întunerecul și cu toate puterile lui celea rele. Așa dar împotriva acestora o singură armă este: sfânta rugăciune, lumina minții și întărirea inimei.

Știi Măria Ta, când a zis domnul Hristos către sfinții Apostoli: tot ce veți lega pe pământ va fi legat în cer, și tot ce veți deslega pe pământ deslegat va fi și în cer. Și iarăș către sfântul Petru mai marele turmei: „Paște oile mele, paște mielușeii mei“.

Mare putere a dat domnul Isus apostolilor săi, păstorilor turmei sale.

Un preamărit păstor al turmei lui Hristos ești și Măria Ta. Cu darul ce-l ai de sus, cu puterea cărților celor sfinte, Maria Ta trebuie să paști bine turma lui Hristos. Ne dai Măria Ta sfaturi, ne dai învățături, dar toate-s zadarnice. Noi le ținem și le urmăm, dar cei ortăciți cu nedreptatea în lume, greșesc înaintea lui Dumnezeu și trebuie să suferim și noi pedeapsa, în rând cu ei. Ca să ne paști cu adevărat și cu folos, ia Măria Ta, care ești păstorul cel mare al turmei lui Isus, ia cartea cea mare și sfântă, și pune-te a face slujbe împotriva nedreptății din lume. Și vei vedeă atunci, Măria Ta, cum vor stă cei fărădelege de uimiți, cum se vor tupilă tremurând, și nu vor mai cuteză să umble pe cărările întunerecului.

Că eu sunt numai un om păcătos, fără dar preoțesc, și șapte mari rele am îndurat, și de toate — cu ajutorul Domnului — prin rugăciune m'am scăpat. Și întâia oară mi s'a arătat Maica Domnului în vis, în vestmânt albastru ca floarea de neghină și mi-a făcut semn din cap și mi-a trecut scârba întâie. A doua oară mi s'a arătat un înger în haine albe și mi-a făcut semn cu mâna, și ca luată cu mâna, am scăpat de scârba a doua. Și-a treia oară mi s'a arătat un porumbel verziu și-a bătut din aripioare la căpătâiul patului meu, și m'am ușurat atunci de-o mare greutate. Dar ce să mai înșir eu semnele acestea pe cari și Măria Ta, petrecând în vecinice rugăciuni, le-ai văzut de bună seamă.

Ci acum, Măria Ta, mai las' la o parte rugăciunile cari le faci pentru sufletul Mării Tale, și apucă-te de altfel de rugăciuni, ca să învingă dreptatea turmei Tale. Deschide porțile celea mari ale mănăstirii și intră acolo cu toată turma preoțească și călugărească. Îmbrăcați toate odăjdiile celea sfințite, ca la sfânta liturghie din zi de Paști, deschideți cărțile aurite cu copcii de argint și faceți rugăciune mare, rugăciune de șapte zile, pentru noi, întreaga turmă a Sfinții Tale, ca cu dreptatea în mână fiind să putem trăi în lume. Și dacă vă veți ruga așa, în ziua a opta vi se va arăta semn în biserică, semn în mănăstire, ș'atunci puteți ști că rugăciunea-i

primită. Atunci va da Dumnezeu de lucru celor ortăciți în lumea aceasta cu puterile întunerecului, și noi vom răsufla mai ușurați.

Că rugăciunea unui păcătos bătrân o ascultă Dumnezeu, Măria Ta, dar când chiar păstorul turmei, îmbrăcat în sfintele odăjdii se va ruga pentru dreptate, poți gândi, Măria Ta, cât va fi de ascultată o așa slujbă mare.

Ai cercat, cum știu din gazetă, și Măria Ta pe nenumăratele căi ale științei și învățaturii să învingi nedreptatea, să putem trăi noi poporul Măriei Tale în dreptate și pace, și vezi că nu se poate. Începe acum lupta, Măria Ta, cu sfânta rugăciune, armă împotriva întunerecului. Că pe la noi umblă o vorbă, și să nu fie cu supărare, o spun și Măriei Tale.

Zice că mai de mult satul nostru Aluniș nu eră sat românesc. Trăiau în el unguri și sași, și erau gazde mari streinii aceia. Câte un român se zăria prin sat, ca slugă la vreun sas. Dar cu trecerea anilor au ajuns Românii să-i întreacă la număr pe sași și eră gata-gata să dea și peste măsura ungarilor. Necazul Românilor acum eră mare foarte. În toată Dumineca, la tot praznicul trebuiau să meargă în satele vecine la biserică: în sat în Aluniș nu eră biserică românească. Eră pe vremea aceea iobăgie încă, și nici sasul nici ungurul nu vrea să le dea Românilor loc pentru biserică. Rugatu-s'au ei în fel și formă, umblat-au cu buna, luatu-s'au cu răul: nimic și nimic. Românii necăjiți s'au plâns la vlădica lor de-atunci și i-au spus din fir în păr că iată nu vreau sașii și ungurii să le dea loc pentru biserică. Vlădică pe atunci la Blaj spun că eră unul Maior, un mare păstor al bisericii, un om strașnic. Începe el târguielile cu sașii și cu ungurii: ăștia nu și nu, că nu dau pământ de biserică. Vine vlădica în Aluniș cătrănit rău și vede că-s mulți românii cari n'au unde se închină. Mai cearcă odată, tot cu buna, o învoire cu sașii și cu ungurii. Ei nu și nu. Atunci știi Măria Ta ce-a făcut acel vlădică cu inimă mare? S'a îmbrăcat cu sfintele odăjdii, a luat cartea cea sfântă, a ieșit cu tot poporul pe-un deal deasupra satului, și a dat-o cu rugăciunea. A făcut o slujbă minunată și la urmă zice că, necăjit și amărît a înălțat dreapta sfintită spre cer

și în dreapta lui străluceă crucea, semnul biruinții. Și spun c'a zis cu glas mare acel vlădică Maior: „Așa-ți trebuie, Doamne, c'ai dat tot pământul sașilor și ungarilor, de Românilor nu le-a rămas un petec de loc unde să-ți înalțe o biserică în care să te preamărească pe tine!”

A zis cu inima amărîtă cuvintele acestea vlădica Maior, și spun că până s'a coborît de pe deal, ochii lui tot picuri mari de lacrimi izvorau. N'a fost cu păcat ce-a zis, c'a vorbit din durerea inimii sale și a poporului.

Și știi, Măria Ta, că azi în Aluniș nu-i pui de sas, nu-i picior de ungar, nu-i o brazdă străină în tot hotarul nostru? Biserica noastră azi strălucește, pe când cele două streine se dărîmă și se umplu de mușchiu. Și nu numai la noi. Peste tot locul sașii de-atunci dau îndărăpt, că ei mai ales nu voiau să dea pământ pentru a înălța o biserică românească.

O rugăciune de vlădică le-a mâncat puterea sașilor mai din toate satele ardelenești.

De aceea, Măria Ta, rogu-te să m'ascuți și să începi cu rugăciunile și slujbele sfinte. Și dacă n'om vedea noi dreptatea învingând, știm că vor vedea-o copiii și nepoții noștri și vom muri fericiți.

Sărută dreapta Măriei Tale, și se roagă de iertare, bătrânul

Petru Ghindă din sat din Aluniș.

I. Agârbiceanu.

Primăvară.

Vrăji de seară se pogoară
Peste luncile 'nflorite;
Bate vânt de primăvară,
Bate murgul din copite.

— Hai murguț, hai coamă lungă!
Scapere-ți potcoava 'n cale,
Dar nici vântul să ne-ajungă,
Pân' la mândra colo 'n vale!

Lună, lună călătoare
Prin albastrul plin de stele,
Ca cei doi ochi de cicoare
N'ai nici una printre ele.

Vasile Stoica.

Anders.

Ne adunaserăm acolo din toate colțurile lumii. Aci vedeai câte un Siamez, cu capul mare, cu ochii oblici și scânteietori, cu trupul sfrijit, că-ți eră milă de el când îl vedeai alături de Suedezii voinici. De altă parte se înfățișau Spanioli și Portugezi vorbăreți și cu gesturi iuți; oameni din ținuturile pline de soare ale Americii de Sud.

Graiurile se amestecau, iar seara, când se lăsă pacea adâncă auzai cântece în felurite limbi, cari tălcuiau doruri și purtau gândurile departe, departe, în vreun ținut umbrit de liane, ori în vreo colibă umilă dela picioarele vreunei pagode.

Lacul se întindea ca acoperit cu o pojghiță de smarald, în care se răsfrângeau stelele rari, presărate în nesfârșitul unui cer ce se lăsă pe vârfurile munților. mărginind ochilor noștri nemărginirea haosului.

Pinii cu frunzișul negru împrăștiau miros de rășină, ca preoți ce slăvesc pacea adâncă a unui templu. Mestecenii albi se îngrămădeau tot mai mult, cătră marginea lacului, plecându-și ramurile în spre tăcerea apelor, pe luciul cărora se legănau nuferii albi, ca și când ar fi tăinuind cu chipul tremurător al stelelor, despre cele ce ascunde firea, aci, jos, în adâncurile locului și sus, în nesfârșitul văzduhurilor.

Și la fiecare oră tremură aerul la sunetul clopotului ce însemnă mereu sborul vremii de când un rege al Danemaricii — vânător pătimaș — zidise castelul, ale cărui turnuri ascuțite mai că nu se deslușeau de vârfurile brazilor.

Mă plimbam singur pe marginea lacului, ori porneam cu barca până departe, în vreun colț, unde mă afundam între trestii, lăsam lopețile și stăteam ceasuri întregi cu mine însumi.

Mai întotdeauna, când mă întorceam acasă, întâlneam pe cale pe bătrânul Anders. Avea o înfățișare impunătoare. Purtă barba și mustățile rase, iar ochii lui albaștri, umbriți de sprâncene stufoase, erau plini de lumină și păreau că te mângăie. Puteai vedea că în dosul lor se ascunde un suflet care și-a gă-

sit, în suferințe, blândețea, îngăduela, iubirea adâncă de oameni.

Mergea veșnic cu o mână în buzunar, iar cu cealaltă își sprijinea trupul voinic pe toiagul de care par'că n'ar fi avut nevoie.

De câte ori ne întâlneam se uită lung la mine, ca și când m'ar fi cunoscut de multă vreme.

Într'o seară îl găsii pe podul de unde porneam cu barca. Eră o vreme nespuse de frumoasă. Părea că natura sălbatică din Nordul aspru și rece își arată toate tainele frumseților sale ca să fie poleite de razele lumii, ce părea ca un bulgăr mare de zăpadă spânzurat în văzduhul alburu.

Îmi luasem barca și eram gata să înfig lopețile în unde, când Anders îmi zise:

„Vă rog, domnule, sunteți singur?“ — „Da“ — și mă grăbii să-l învit: „Dacă vă face plăcere, putem merge împreună“.

Valurile pe cari le deșteptau lopețile se pierdeau încetul cu încetul, în nesfârșitul vâltorii. „Dacă vrei — zise Anders — să mergem la castel.“ „Se vede deacolo tot lacul și codri întunecați ce fug în depărtări, împrăștiați pe coastele munților.“ „Vom stă o leacă de vorbă și mi-i povesti ceva din țara d-tale.“

La castel, un servitor bătrân veni îndată de ne deschise. Ușile de stejar, ferecate cu nituri mari de fier se închiseră apoi, grele, în urma noastră. Trecurăm printr'o galerie, ai cărei pereți erau încărcăți de arme, așezate în felurite chipuri, de plăci ce purtau insignniile stăpânilor de pe vremuri. Ne urcarăm pe o scară la capătul căreia erau sculptați doi lei, ținând câte un scut pe care fusese săpat ceva, dar acum nu se mai putea desluși nimic.

Și când intrarăm într'o odaie mi se pără că mă aflu într'o lume din basme.

Păreții erau acoperiți cu oglinzi mari, în cari se răsfrângeau picturile mitologice de pe tavanul boltit. Afară de mobilă, nu se mai află acolo decât un pian și un portret de femeie, în mărime naturală, care părea că stăpânește totul cu privirile sale.

Anders mi-a spus povestea vieții lui. Fusese pianist vestit și colindase lumea întreagă, cucerind admirația tuturor. Și cum povestește așa, deodată i se umplură ochii de lacrimi. Se uită lung la portret, apoi se repezi la pian și degetele dela mână pe care o avea sdravănă începură să alerge peste clape, deșteptând o melodie nespuse de duioasă.

„E cântecul lei... cântecul nostru!” — zise el după ce se stinsese cântul, rătăcind prin boltele castelului.

„Îmi lipsește mâna; nu pot să-l mai cânt ca altădată...” Și privirile lui se îndreptară iarăși către portret.

„Și să fi văzut cât eră de frumoasă! Nu eră floare în tot Nordul mai gingașă ca ea. Aurora n'avea priviri mai purpurii, ca buzele ei! Soarele n'a văzut mătasă mai moale, mai aurie decât părul idolului meu”.

„Și nici o daltă n'a deșteptat, până acum, vreun chip adormit în cele mai albe blocuri de marmoră, cu gât, cu umeri, cu brațe, cu sâni ca ai ei”.

Și niciodată, valurile de lumină revărsate de razele soarelui peste albastrul mării ador-

mite, n'au fost mai strălucitoare, n'au răspândit mai multă dragoste decât privirile sale. Firea n'a svonit șoapte mai dulci decât glasul ei. Și precum lumea nesfârșită a valurilor se aruncă în spre țărni, cum năvălește lumina soarelui să sărute întinsul genunei, așa îmi simțeam tot sufletul atras de ea!...”

Ne-am despărțit și nu știu de ce, dar am plâns în seara aceea.

Trecuseră câteva zile. Pe Anders îl vedeam din ce în ce mai rar. Într'o seară pornisem iarăși cu barca, dar când ajunsei în mijlocul trestiiilor, la locul meu favorit, simții că mi se împiedecă lopețile de ceva. Când mă apropiai, văzui corpul unui om care se încase. Eră Anders. Mă întorsei îngrozit înapoi.

N'am aflat niciodată taina vieții lui și de câteori porneam cu barca peste ape, mi se pareă că-i aud glasul plin de patimă:

„Și nici o daltă n'a deșteptat până acum vreun chip adormit în cele mai albe blocuri de marmoră, cu gât, cu umeri, cu brațe, cu sâni ca ai ei!...”

D. N. Ciotori.

Adio.

...Iar eu voiu mai veni odată,
Intr'un amurg de toamnă trist,
Iar eu voiu mai veni odată
Ca o Marie 'ndurerată
La groapa dulcelui ei Crist.

Și voiu veni cu toată ura,
Ce-a pus-o vremea între noi.
Și voiu veni cu toată ura,
Și voi veni să-ți cer căldura,
Să-ți cer norocul înapoi.

Și visul tânăr ți-l voiu cere,
Pe care tu l-ai spulberat,
Și visul tânăr ți-l voiu cere,
Ca să te frângă de durere
Intunecatul tău păcat.

Și, când îți vei cunoaște vina,
Va râde groapa 'n fața ta,
Și, când îți vei cunoaște vina
Vei căută înzadar lumina,
Ce 'n jurul tău odat' plutea.

Va tremură argintu 'n plete
Cum bruma tremură pe crini,
Va tremură argintu 'n plete
Și cruda răsbunării sete
In ochii mei de-acum străini.

Căci voiu veni cu toată ura
Ce-a pus-o vremea între noi,
Căci voiu veni cu toată ura
Și voiu veni să-ți cer căldura
Să-ți cer norocul înapoi!...

I. U. Soricu.

Pagini străine.

Din „Bai Ganiu“.

De Alecu Constantinoff.

„Bai Ganiu“ de Alecu Constantinoff este una dintre cele mai cetite opere în Bulgaria. O să-și poată explica și cetitorul român succesul volumului, dacă va ceti capitolul independent, tradus aici. Alte capitole au apărut în timpul din urmă în „Tribuna“ și „Țara noastră“. Autorul bulgar, un tânăr scriitor, care făcuse studii serioase în Viena, a descris într'o serie de capitole, cari se pot ceti independent, tipul unui provincial bulgar, scăpat de curând de sub dominațiunea turcească. O societate de domni și doamne ascultă aventurile lui Bai Ganiu, povestite pe rând de aceia, cari au avut „fericirea“ să fie în societatea lui. Ganiu Balcanschi — căci acesta este numele eroului — se lovește de cultura apusului și-și dă în petec. Autorul îl arată Bulgarilor: vedeți, așa sunteți voi! Satira socială e împreună cu un spirit de observație escelent. Alecu Constantinoff e de multeori prea crud, smulge masca de pe fața ipocriziei — dar îl îndeamnă la pasul acesta iubirea sa de neam. El vrea să folosească neamului său, arătându-i păcatele. Nu i-a fost dat să lucreze după pofta inimii. Soartea lui e vrednică de plâns. După o carieră începută sub auspiciile cele mai favorabile, își făcuse un nume bun în literatură cu descrieri interesante de călătorie, cu traduceri și foiletoane, l-a nimerit un glonț, când călătorecă cu un politician bulgar. Glonțul avea misiunea să pună capăt vicții tovarășului său de drum. Întreagă Bulgaria a tresărit de durere la vestea morții tânărului ei autor (1897). Un semn cât a fost de iubit.

Opera lui principală este „Bai Ganiu“. Tipul eroului este atât de popular, încât din „Bai Ganiu“ s'au format chiar adiective și substantive. Umorul și satira din B. G. sunt sănătoase, specifice. Stilul e plin de idiotisme, greu de tradus. Ca și când ai traduce pe Harap Alb al lui Creangă în nemțește. Mă folosesc de traducerea d-lui prof. Gustav Weigand din Lipsca și de adnotările ediției acesteia. B. G. se traduce cu mult folos în seminarul de limba bulgară din Lipsca. *H. P. P.*

— „Așteptați, am să vă povestesc cum am mers cu Bai Ganiu la expoziția din Praga“, zise Țvetco zâmbind.

— „Bravo, Țvetco!“ strigară toți. „Tocmai așteptam să ne-o povestești.“

Țvetco începû:

— „Dacă vă mai aduceți aminte, am plecat din Sofia cu un tren special, cu vagoanele și cu locomotiva proprie. Vagoanele erau numai de clasa I și a II-a, erau nouă-nouțe, sosiseră tocmai din Europa, erau curate la extrem și foarte confortabile. Într'unul și acelaș vagon se află un despărțământ de clasa întâiu și altul de a doua. Cu totul eram vreo 160 de persoane, nu-mi mai aduc prea bine aminte, dar eram bătrâni, tineri, femei, bărbați, copii și chiar și copii de țâță (ah, copiiiăștia de țâță!)

Cine eră ca noi! Ce fală pe noi, că călătoream la expoziție cu trenul nostru. Ne ziceam: să vadă europenii, că Bulgaria nu doarme. În deosebi ne umflam în pene cu noutatea, cu construcția modernă, și cu curățenia vagoanelor. Dar credeți că ne-am bucurat mult timp în entuziasmul nostru național de vagoanele noastre excelente și de gândul, că vom pune în uimire Europa cu

progresele noastre? Cât timp ne expediau pe la gările noastre, cât timp treceam pe lângă Slivnița și Dragoman — localitățile învingerilor noastre glorioase — ne crescû entuziasmul în raport cu desgolirea sticlelor și coșurilor de mâncare, cu cari se aprovizionează din belșug turiștii noștri practici. „Firește că ne luăm cârnățaria cu noi! Ce să le mai dăm Sârbilor bani? strigă Bai Ganiu entuziasmat de patriotism și de vin de Plevna. — Dar când ne-am apropiat de Țaribrod și a început să se întunece, când au încercat să aprindă lămpile în vagoane și a ieșit la iveală, că au uitat să curețe lămpile, dar când s'a făcut întunec besnă, când au început să se sperie copiii și să urle?!

O, a dispărut încetul pe încetul și entuziasmul nostru, cu cât ne depărtam de teritorul bulgar. Unii surâdeau trist, alții sarcastic-îmbumbați (nu eram numai bulgari), alții se indignară, chiar și Bai Ganiu îmi șopti în ureche: „Nu-i belciug de aur de nasul porcului!“ Alții tunau și fulgerau pe față împotriva unui străin, care slujea în administrația căilor noastre ferate. Întărit de injurăturile astea, Bai Ganiu strigă: „Am dat

eu cu socoteala, că nu purtăm noi vina; iară străinii ăştia, lua-i ar dracu să-i ia! Au făcut-o de bunăvoie, ca să ne poarte de nas! Şi băgaţi bine de seamă, numai de invidie! Aşa sunt toţi!”

La cuvintele astea se uită la un străin cu nişte ochi, de a început să tuşească strâmtorat şi a fost silit să plece în alt compartiment. Ajungând la staţia Țaribrod eră întunec besnă în vagoane, nu ne puteam vedea unul pe altul. Ne-am năcăjit, ne-am mâniat, am izbucnit mai apoi iarăş în răsete. Pe capul funcţionarilor noştri de tren curgeau gărlă înjurăturile şi glumele. Auzeai strigând: „Daţi-ne lumânări, oameni buni, i-a apucat pe copii frica“. „Ei, prietine, du-te şi-mi cumpără un punct de lumânări, că o să-ţi dau un bacşiş“. „Daţi-ne cel puţin lumânări de său!“ Numai Bai Ganiu nu concedeă, ca Bulgarii să fie vinovaţi de o astfel de necuviinţă.

— „Pe ăla de acolo, îl vedeţi? — zicea el, după ce s’au adus vreo câteva lumânări simple, şi arată cu degetul pe unul din străinii noştri — ăla ar trebui să-l înmoi în smoală şi să-i dai foc. Să ’nghiţim noi ruşini ca astea! Întunecul treacă-meargă — cine se mai gândeşte la el! — da ne-am blamat înaintea Sârbilor! Uitaţi-vă numai la funcţionarul sârb, ian priviţi, cum râde omul meu; şi are dreptate că râde.“

Dar patriotismul întărit al lui Bai Ganiu nu dădea voie unui Sârb să rădă de el şi Bai Ganiu strigă încruntând din sprincene:

— „Hei, măi, ce ai de răs? Cum? Şi voiă să sară afară din vagon şi să se ia la pârueală cu Sârbul. Sânge eroic!”

— „Ssst! Stai molcom, Bai Ganiule!“ căutară să-l potolească călătorii, „nu fă scandal! Bagă de seamă, că intri acum în Sârbia.“

— „Ei, şi ce-i, dacă intru în Sârbia? O să mă spariu de ei?! Gândiţi-vă la Slivniţa, la „Înapoi fraţilor!“ şi din gura lui Bai Ganiu zbură o înjurătură întocmai ca o bombă.

— „E Sârbul de vină, că stăm în întunec?“ — îl potoleau ceilalţi.

— „Cine? ăsta? Îl ştiu eu pe blăstămatul ăsta!“ — răspunse Bai Ganiu şi clătină din cap.

Au împărţit câte o lumânare pentru fiecare

compartiment. Conducătorii au reuşit să cureţe şi vreo câteva lămpi şi să le aprindă. Trenul se pune în mişcare. Călătorii picurara său fierbinte pe scândurile dela fe-reastră şi lipiră luminările de ele. Asta a fost cea dintâi bulgarizare a vagoanelor celor nouă. A doua se întâmplă încă în noaptea primă: toate clozetele (iertăţi-mă, domnii mei!) se prefăcură în cloace.

Cum a fost, cum n’a fost, destul că am trecut prin Sârbia. Dar să nu credeţi că am trecut liniştiţi şi modeşti. Ehei, Bulgarul nu e prost! Unde numai se putea, nu lăsa Bai Ganiu nici un prilej, ca să nu jighească pe Sârbi, amintindu-le de Slivniţa.

Am ajuns în Ungaria. Aici se aprinseră osiile unui vagon. Să vă ia dracul cu păr cu tot! A trebuit să stăm timp îndelungat. Au vărsat apă peste ele, au stâns focul şi au făcut, mai ştie Dumnezeu ce — în sfârşit am plecat mai departe. Ungurii râdeau! Ştiau că suntem turişti bulgari. Şi încă odată s’au încălzit osiile vagonului ăstuia. În sfârşit l-au lăsat între înjurături la reparaţie. Bai Ganiu, un om cu experienţă, care călătorise mult, le explică călătorilor fără experienţă: „Acum alergăm spre Peşta, dacă am trecut prin Peşta, ajungem în Viena... Praga e şi mai departe ca Viena. Toate locurile astea le-am văzut, vi le pot număra pe degete“.

Pe la staţiile mai mici nu ne opream. La cele mari steteam, până ni se dedea liber parcurs. Moravia bogată atrase atenţia tuturor. Câmpiile bine lucrate, grădinile bogate, fabricile şi coşurile de întreprinderi miniere îl îndemnară chiar şi pe Bai Ganiu să recunoască întâietatea Moraviei faţă de patria noastră: „Şi noi muncim, da flăcâii ăştia nu rămân, de sigur, în urmă, se mişcă, flăcâii!“ Dar îndată ce băgă de seamă că se dusesse prea departe cu lauda, adăugă: „Da toate-s degeaba, muncesc ei bieţii, da neamţu le-o mănăcă dinaintea nasului!“

Fără de glume nu se putea pe drum.

Eu, Vanciu, Filiiu şi tânărul Ivaniţof (nu cred să-l cunoaşteţi) aveam un compartiment de clasa întâiu; în cel de a doua, învecinat, luase loc Bai Ganiu cu mai mulţi tovarăşi, aprovizionaţi din greu. Bai Ganiu se pare că

și-a uitat în graba cea mare să-și ia de ale gurii în desagi. „Ei, la urma urmelor suntem doară bulgari și o să ne ajutăm unu pe altu. Dela ăsta o bucată de pâne, dela ăla puțină brânză — o să răzbec eu, nu-i vorbă — așa cred“. Și într'adevăr, a răzbit binișor. Călătorii din vagon l-au ospătat cu mâncare și beutură — el i-a ospătat în schimb cu patriotismul cel mai înflăcărat, amestecat cu apetit și cu sete. Dar toate-și au sfârșitul! La urma urmei se isprăviră și mâncările vecinilor noștri și butoiașele se goliră. (Ca să îndrept o greșeală boacănă, trebuie să mă corectez: butoiașele se goliră deja când am trecut pe lângă Slivnița și Dragoman și când am strigat „Trăiască Bulgaria!“; „dă-mi să-mi umezesc gâttelejul, urra!“)

Bai Ganiu vreă să se contrabandeză în compartimentul nostru. La început caută pre-texte deosebite; odată îi trebuie un chibrit, altădată un păhărel de cognac — că și-a stricat stomacul; apoi încetul cu încetul vine la noi, se împrietinește cu noi, ai putea zice, nici nu mai iese din compartimentul nostru. Și-a uitat de compatrioții de mai nainte. La ce-i mai și trebuiau? — Nu mai aveau nimica, mâncaseră tot, beuseră tot, la noi însă, slavă Domnului, mai eră câte ceva, căci ne îngrijirăm cu de ale gurii pe la stații. Bai Ganiu nu se putea reține să nu guste din produsele străine, numai din curiozitate: „Ce-s ăștia? — Struguri? Bravo, ian te uită! Dați-mi un struguraș. Hm, foarte bun, bravo!“

Curiozitatea îl aduse astfel să facă, pe încetul, cunoștință cu toate proviziunile noastre, cu cognacul nostru, cu tabacherele noastre: „Tabachera asta e de argint din Caucaz?“ se interesă Bai Ganiu când văzû pe unul din noi, că se pregătește să fumeze.

— „Nu, e luată în Viena“, răspunse proprietarul.

— „Așa? Iasă-mă, rogu-te, să mă uit puțin. Ei, ei, ian te uită! E și tutun înlăuntru? Bulgăresc? Bravo! Stai, atunci trebuie să-mi răsucesc o țigaretă. Eu am hârtie de țigaretă, dacă aveți nevoie, vă stau la dispoziție“.

Că ne stetea pe cap o băgam noi bine de seamă: după mirosul cismelor sale, după mirosul specific al trupului său asudat și

după mișcarea pornită încet pe încetul de a cuprinde întreg locul de șezut. La început stete numai pe un colțisor al divanului, apoi se așeză tot mai comod, în sfârșit a trebuit să ședem trei inși pe un loc, până când Ivanițof a fost silit să se ghemuească pe marginea extremă a părții celeilalte, ca să poată avea posibilitatea Bai Ganiu să ocupe poziția orizontală. Și n'a lăsat să-i treacă prilejul. Ne-am vorbit să punem la probă, până unde poate merge trebuința lui Bai Ganiu de a se face comod și el ne dădû cu toată inima motiv pentru curiozitatea noastră:

— „Dați-vă puțin la o parte, în colo, ca să-mi pot pune și piciorul ăstălalt. Așa, acuma-i bine. Bravo! Pe cinstea mea, acum te simțești bine. Ascultați cum face mașina?: Tupa, tupa-tupa-tupa! Huit! Îmi place nespus, să mă lungesc așa. Dincolo e îmbulzeală și apoi mai sunt și oamenii simpli, cum să-ți petreci cu ei? Ce aveți de mâncare aici? Pere? bravo! Să vedem, m'am lungit așa de bine aici, o să pot mânca eu o pară? Mulțam! De unde căpătați lucrurile astea?“

— „Le cumpărăm“, răspunse unul din noi, care abia se mai putea reține.

— „Zău? Bravo!“ adăugă Bai Ganiu cu gura plină de para mustoasă — „perele le mânânc foarte bucuros“.

Bai Ganiu începe să adoarmă, sedus de loviturile monotone ale locomotivei. Mă gândesc ce fel de festă să-i tragem. În sfârșit îmi licărește o idee genială. Fac tovarășilor mei un semn, ca să-i pregătesc, și le zic: „Domnii mei, să facem pentru fiecare câte o cafea. Dați spirtul și mașina“.

— „Cum? Cafea?“ strigă Bai Ganiu și sări ca împuns de pe canapea. „Asta-i minunat!“

— „Ce cafea să facem, când n'avem apă de loc?!“ zise cu mirare prefăcută tânărul Ivanițof.

— „Lipsește apa?“ strigă deodată cu el Bai Ganiu. „Cereți numai dela mine apă, și o să aveți îndată“ — și alergă afară din compartiment.

Noi rădem, de ne vin lacrămile 'n ochi. Ivanițof se lungește și ocupă canapeaua întreagă. Bai Ganiu se întoarce și răsuflă mai mult decât ar fi fost de lipsă. N'a putut să nu ne spună, câtă osteneală l-a costat și cât

a trebuit să sufere pentru binele nostru. În mână aveà un ulcior mititel.

— „Ian uitați-vă, am găsit apă, vedeți? Am răscolit toate vagoanele! În sfârșit dau de ulciorul ăsta și îl prind în mână, deși îmi strigă o femeie: „Hei, lasă apa, e pentru copilășul meu. Ce să-i mințesc? îmi vine în minte ceva și-i zic: „Iartă-mă, draga mea, da i s'a făcut rău cuiva!“

— „Așa? Zău?“ — Așa. — „Atunci du-i repede apa și adu ulciorul îndărăt“. Nebună!... Uff! Sunt numai o apă. Acum repede să facem cafeaua!“

— „Nu ți-e rușine?“ zise dojenindu-l unul din călători, care nu-și mai putea stăpâni furia.

Bai Ganiu se uită la el cu o față proastă, dându-și osteneala să-i arate cât poate mai bine mirarea sa sinceră; apoi zise fără de veste: „Credeam că am sucit-o fain de tot; ei na, am crezut-o și eu. Da dați-mi acum cel puțin o țigaretă și un cognac“.

I-am dat țigareta și cognacul și s'a dus în apartamentul său, la „oamenii ordinari“.

— „Mari gugumani mai sunt și învățații ăștia“, se auzi după câțva timp vocea lui Bai Ganiu în apartamentul învecinat: „nu pricep cum îi poți ține în slujbă. Da stai, că vine îndărăt Bai Ganiu, și o să vedem noi atunci cine o vorbi mai pe urmă!“

Ne apropiam de granița boemă. Cu noi călătoriau și comisarii trimiși din partea regimului, ca să învețe cum e aranjată expoziția și să facă asemenea una la Filipopolea. Unul din ei atârnă de pieptul tuturor călătorilor tricolorul bulgar. Pe drum se lăți vestea, că au să ne primească sărbătorește, atât la graniță, cât și în Praga, de aceea ne pregăteau pentru primire. Ceeace vedeam, ne întreceau de fapt toate așteptările.

Vine stația dela graniță și locomotiva fluieră dejă. Vedem cum aleargă de-a stânga și de-a dreapta trenului oameni. Ploua pușintel și bărbații, femeile și copiii aveau umbrele deschise. Stăm locului. Peronul plin de oameni. Deodată începe un cor: „Marița freamătă“. După asta cântă un cor: „Unde e patria mea?“ spre nespusa noastră bucurie, dar mai cu seamă spre bucuria lui Bai Ganiu, care ne laudă foarte mult poporul cehesc: că a învățat destul de bine melodia cânte-

cului popular bulgar: „Unde e patria mea?“ numai că cuvintele le exprimă cam nelămurit, încât nu le poți pricepe prea bine.

Mi se suie sângele în cap dacă mă gândesc la purtarea, care am avut-o la prima noastră primire. Închipuiți-vă, domnii mei: întreg orașul ne-a alergat înainte, au venit oameni de pe la sate, s'au postat o mulțime de domnișoare de onoare, cu buchete de flori în mâni, așteaptă toți, ca frații să se dea jos din vagoane, ca să le poată ură bun sosit, cu cuvântări, cu cântece, muzici și flori — frații însă scot capul pe fereastră și se uită, se uită... Credeți-mi-o, domnii mei! Ferestrele vagoanelor sunt, după cum prea bine știți, strâmte; unul scoate capul afară, celalalt se îmbulzește peste umerii lui, al treilea își arată numai fața de jumătate, cu un ochiu și se uită, se uită! — Stai să te înghită pământul de rușine!

De aș fi avut un aparat fotografic à la minut! Se mirau chiar și aceia, cari voiau să ne primească; nu știau ce să se facă, unde să ascundă florile? Muzica încetă, corul amuți, se răspândi o tăcere adâncă și o înholbare reciprocă. Bai Ganiu se dete atunci jos din vagon. Toți Cehii își așintiră ochii asupra lui și-i făcură cale, ca să meargă înainte, și el merse. Doamne, cât de greoi se plimbă Bai Ganiu printre sutele de ochi și sutele de mâni, cari îi întindeau flori! Își trase musteața stângă cu mâna întregă și și-o răsuci, dete apoi coatele afară, hârcăi din gât odată și se uită cu coada ochiului la domnișoara, care-i țineă aproape subt nas buchetul de flori, se uită la ea și mișcă degetele ridicate în sus ale mâinii stângi, ca și când ar zice: „Vrei să ne primești, Domnișoaro, vrei să ne primești? E frumos, primește-ne numai, îmi place asta“, și se duse mai departe fără ca să-i facă onoarea să-i primească buchetul.

Fata își retrase mâna buimăcită. După scurt timp apărură Bai Ganiu iarăș, îmbumbându-și nu tocmai politicoș o anumită parte a hainelor sale. Iarăș i-au făcut loc, iarăș și-a răsucit el mustața stângă, iarăș a hârcăit din gât, s'a suflat cu degetele și s'a urcat în vagon. Locomotiva fluieră și noi plecarăm mai departe.

Să nu creadă nimeni, că exagerez, că descriu cu scop povestirea astfel, ca să batjocuresc pe Bai Ganiu; mai mult, declar că las afară câteva amănunte, fiindcă mi se sfășie și acum inima de jale, când mă gândesc la cele întâmplate. Spre pildă, am tăcut la început și nu v'am povestit ce înfăptoșare a avut trenul nostru dela a două zi a călătoriei noastre chiar. V'am amintit deja că turiștii noștri și-au dus și copiii de țâță cu ei. Vreau să vă spun, lăsând la o parte cu desăvârșire plânsul și țipetele copiilor, că aborturile s'au prefăcut în spălătorii, unde se spălau cămășuțele și ismenuțele murdare ale copiilor, și că coridoarele vagoanelor s'au preschimbat în locuri pentru uscat rufele acestea: au tras frânghii și au agățat de ele pantalonașii nu tocmai curați: aceștia erau stegulețele, cu cari ar fi trebuit să ne împodobim trenul nostru special; în locul tricolorului alb-verde-roșu strălucea, la noi, în lumina soarelui o mulțime de steaguri în două culori, alb și galbăn. Podoabele acestea ne înfrumșeau trenul chiar atunci, când ne opream la stațiile Boemiei și când ne primea populația cu muzici, cu cântece, cu buchete de flori și cu discursuri de bună sosire. Aceste stindarde galbene-albe fluturau pe frânghie, când ametea conducătorul nostru, Domnul Vasilache, pe ascultătorii cehi cu vorbirile sale patetice, rostite cu glas răsunător și atunci, când Domnul Petcu gădilă la fiecare stație amorul propriu al poporului ceh-frate cu frazele sale oratorice, din cari cei cari se aflau ceva mai departe n'auzeau decât: „Fraților, Ioan Hus, o, Ioan Hus, fraților!” și când Bai Ganiu, scos din sărite că nu se amintesc și eroii noștri naționali în vorbiri, ghionți pe un învățător în șold cu cuvintele: „Mă, dascăle, zi și tu ceva, spune-le cine suntem; acum e vremea să le spui ceva de Filip Totiu, de Crum cel grozav sau cântă-le un cântec“. Și stegulețele bicolore fluturau mereu.

Întreg drumul dela granița cehă până la Praga a fost o cale triumfală; la orașe sau la sate, sau pe câmpuri, ori unde trecea trenul, zburau pălăriile în sus și în „nazdar“ (Trăiască!) nesfârșit străbătea văzduhul. Băgai de seamă o lucrătoare pe câmp, care, îndată

ce văzû că bărbații își aruncă pălăriile și le flutură în mână, începû și ea să dea din mâni poftindu-ne bun sosit, apoi își desvâli capul și flutură cu cârpa de pe cap în aer, strigând „Nazdaaar!“.

Altădată, treceam tocmai dealungul unui oraș (nu-mi aduc aminte de numele orașului, dar cum să-mi și amintesc, atât de uimiți am fost atunci); pe străzi eră lume, în ferestri lume, pe pomi, pe stoboare, chiar și pe coperișele caselor lume. Îmi aduc aminte că în orașul acesta observai un loc, unde se zideă o casă nouă, eră aproape gata erau puse și grinzile coperișului; pe coperiș eră prinsă o prăjină lungă, împodobită cu surcele verzi și în vârful ei un steag (ca și la noi, când se zidește o casă); când au văzut câțiva lucrători de sus, că ni se flutură de pe uliți și de prin toate casele cu cârpe și că ni se strigă „Nazdar!“, s'au grăbit la grindă, pe coperișul casei, au apucat prăjina cu steagul și-și dedeau osteneala să o scoată afară ca să ne salute și ei, dar, după cum se pare, prăjina eră prea bine prinsă — n'au putut-o smulge din loc, dar tot au mișcat-o atât de mult în coace și în colo, încât a putut să se clatine puțin la stânga și la dreapta. Aceste două amănunte — femeia de pe câmp și tâmplarii de pe coperișul casei — m'au mișcat adânc. Sărmana, atât de puțin cu fraza noastră obicinuită: „Întreagă inteligența strigă un frenetic să „trăiască. Astăzi strălucește întregul neam de bucurie“.

Am ajuns la stația Praga. Pe peron n'am observat lume multă. Eră numai comisia oficioasă de primire: vice-primarele, dacă nu mă înșel și membri comitetului expoziției. Mi se părea o primire slabă, căci eram obicinuiți cu triumful. Dar a ieșit repede cuiul din sac: oamenii cu prevedere știu, că dacă sosesc 160 de persoane și dacă e public pe peron, se vor amestecă cu aceștia și se vor pierde mai apoi; se va întâmplă o tara-vură, claie-grămadă, de oaspeți, de găzduitori și de giamantane de drum. De aceea au ținut liber locul unde ne-am dat jos și ne-a venit înainte numai comisia de primire. Au urmat din nou discursurile de bună-sosire, pe o parte: Frați Bulgari... Marii Slavi... Ciril și Metodie! de cealaltă:

Fraților: am venit să tragem învățături dela marele popor ceh! din a treia parte: marele Ioan Hus — da, fraților, Ioan Hus e mare! Dar Bai Ganiu, care nu eră mulțumit, că amintesc numai pe Ciril și Metodi, isbește din nou pe învățător: „Zi și tu ceva, dascăle, că și noi avem oamenii noștri mari. Vorbește-le de Asparuh, ori zi-le una cu fluierul ciobănesc, că acum se potrivește...”

Aici ni s'a comunicat, că vom pleca cu toții în clubul orașenesc „Societatea cetățenilor” și că ne vor împărți de acolo locuințele. Au dat ordin să ni se ducă acolo calabălăcul. Am pornit-o la drum. De pe peron am mers în sala de așteptare și — ce să vezi? Lume, o mare nemăsurată de lume; nu putea cădea la pământ un ac cu gămălie. Prin mijloc o cărare, de puteai să treci pe ea binișor. De amândouă părțile doamne cu buchete, toate îmbrăcate de sărbătoare. Răsună un detunător „Nazdar”, ni s'au dat buchete, ne-au scaldat în flori, am ieșit la stradă și am văzut, Doamne, ce am văzut! Ne-au lăsat o singură potecuță pentru toți, tot teritoriul celalt eră plin stup de lume și iarăș șiruri de doamne și iarăș „Nazdar! Nazdar! Hura!” și iarăș o ploaie de flori. — O primire împărătească! Am luat loc în trăsurile noastre între strigătele de bun-sosit și în ploaia de flori și am pornit. Vreau să trec cu vederea descrierea, închipuiți-vă D-Voastră, cât de grațios am luat loc, până ce am ajuns cu toții, cu familiile cu copii de țâță cu tot, în trăsuri. Eram ca loviți de trăsnet de primirea neașteptată, grandioasă. Ne ridicarăm pălăriile la stânga, și la dreapta; în sfârșit am venit la ideea să ni le luăm de tot de pe cap. (Dacă e vorba să ai o idee fericită, dăm noi de ea, nu-i așa? știm noi etichetă, lasă-te numai pe noi!) Un zâmbet mi-a încremenit pe buze, cari îmi tremurau convulsiv. Aveam poftă, când să râd, când să plâng, când să mă ascund în fundul pământului.

Am ajuns la „Societatea cetățenilor” și am luat mesele din grădină cu asalt. Așteptăm să ne aducă pachetele și să ne dea fiecăruia locuința. Vreo câțiva birjari au așteptat, bieții, un ceas întreg în naintea porții, după plată; mulți din escursionistii noștri, însă,

găsiră de nimerit să nu plătească nimic. — „Așa o nimica toată!” îmi zise Bai Ganiu, „ce e asta pentru ei, dacă ne plătesc trăsurile!? Și mai suntem și — slavi doară! Aici să-și arate slavitatea, nu-i așa? și încă cum! Tot să fie degeaba! cu bani o poate orișicare. Numai „Nazdar” și mai pe urmă nimic?!“

A ajuns calabălăcul și au început să ne împartă locuințele. S'au îngrijit ca să căpătăm adăpost. Nu vă voi mai povesti de certurile cu birjarii, cu chelnerii din club, cu aranjerii festivității, pentru întârzierea sau împărțirea greșită a bagajului, despre nemulțumirea cu locuințele, de târgueala murdară cu prețurile și de multe altele de astea. Să ne ducem pe o clipă în odaia noastră. (Să n'ai nici o teamă, stimate doamnă!) Ne-am încvartirat într'o odaie mare, patru inși. Aveam de toate. Odaia noastră dădea spre curte... Pe partea de vis à vis se ridicau vreo câteva caturi. Odată, când a luat servitoarea Anușca răvarele de flori de pe fereastră, ca să o poată închide, își îndreptă ochii spre ferestrele de alături și strigă:

„Uită-te, Domnule, e Bulgar domnul de colo? Uită-te ce face! Cât e de negru! Păros ca un sălbatic! Ha, ha, ha!”

Mă uit în direcția arătată, și ce să văd? Bai Ganiu și-a desbrăcat, cu fereastra deschisă, fără să fi dat în jos perdelele sau jaluzelele, hainele până la brăcinar și în momentul, când mă uitam la el, se rânjea spre servitoarea noastră și-și neteziă pieptul păros; desigur voiă să o câștige cu asta.

În jurnalele din ziua aceea apărură articole de bunăvenire pe seama scumpilor (aici aveau dreptate!) scumpilor oaspeți — pentru frații bulgari. Eră tipărit și programul, după care aveam să vizităm expoziția și cele ce sunt de văzut în orașul Praga. Tipăreau rapoarte despre vizitele noastre: unde am fost, cum am fost primiți, cum ne-au urat bun-sosit, ce le-am răspuns noi. Numele conducătorului nostru, a domnului Vasilache, răsună pretutindeni; dar și merită această atențiune, în urma nenumăratelor sale vorbiri. Și la dreptul vorbind, poți zice ce vei vrea, de nu ar fi fost d-l Vasilache să le dea nisip în ochi, am fi fost pierduți cu desăvârșire.

La intrarea în expoziție ne-au venit înainte

membri comitetului. Iarăș cuvântări, pentru poporul ceh și cel bulgăresc. Aici, vedeți d-voastră, nu s'a făcut greșeală să fim primiți ca Sârbi. O astfel de confuzie, se zice, că s'a întâmplat la intrarea în expoziția din Filipopolea: cei din Sliven și cei din lambol se aflau în veșnic antagonism, nu se știe, din gelozie sau din rivalitate. Apar în fața expoziției cei din Sliven și unul din comitet le ține o vorbire; fiindcă crede că sunt din lambol îi laudă peste măsură: „Vitejii din lambol, vestiții lamboleni!“ Slivinarii dau și ei ceva pe ei, își tușesc în palmă, fac semne cu ochii. — Tableau!

Am intrat în expoziție. Unul din comitet ne conduce ca să câștigăm o privire generală peste cele mai principale despărțăminte. Și pe cine-i conduce? Pe turiștii noștri, ca și când ar fi niște englezi în toată forma! Când au ajuns oamenii ăștia în despărțământul botanic n'ai mai putut să-i scoți de acolo!

— „Ioniță, ian vino 'ncoace, vezi tulipanul ăsta, cât e de mare! — Îți aduci aminte, la mătușica ta e un tulipan de ăștia?“ strigă unul dintr'o parte.

— „Măriușo, Măriușo, vino aici, vezi „mimoza“, asta-i „mimoza“, vezi? Nu știi, în atlasul cu chipuri, care ți l-am cumpărat de Paști?“ strigă altul dintr'altă parte.

— „Ian te uită, basilicum! Ei, așa ceva! Și cehii au basilicum! Bravo!“ observă al treilea și se reped toți să vadă basilicum.

— „A, ce! nu văd nici un geranium — zice Bai Ganiu cu glasul nemulțămît — asta nu-i nimic, dacă n'au nici chiar geranium! Hei, la noi, în Balcani! Doamne sfinte!“

Membrul în comitet stă în tot decursul convorbirilor acestora ca pe spini! Așteaptă să se răsuflă odată iubiții oaspeți. N'am mai putut-o suferi, am ieșit din despărțământul botanic, ca să vizitez celelalte pavilioane. În absența mea au fost fotografiați iubiții oaspeți și a doua zi a apărut grupul întreg într'o revistă ilustrată.

Ne-au condus pe Hradșin, unde sunt palatele regilor cehi. Ne-au arătat unghiurile istorice deosebite: odaia, unde s'a ținut adunarea și unde s'a declarat războiul de treizeci de ani, fereastră, de pe care au fost aruncați patrioții cehi în abiz. Ne-au dus

în primăria cea veche și în muzeul cel vechiu și cel nou. Ni s'a dat în onoarea noastră o reprezentație de operă în teatrul popular; în „societatea cetățenilor“ s'a aranjat o serată. Am mers la Domnul Naprstek, un cetățean cu mare vază, care s'a compromis odinioară cu regimul austriac și care a fost silit să fugă în America, unde și-a agonisit o avere și s'a întors în Praga, unde se ocupă cu binefacerile, copleșit de onoruri și funcții onorifice. Are un muzeu propriu și o bibliotecă proprie. Stăpânul ne primî cu toată dragostea și ospitalitatea unui slav. Aici s'au ținut vorbirile cele mai inimoase! Într'o odaie eră o carte groasă, unde și-au scris numele toți vizitatorii. Într'un moment, când se îmbulzeă mulțimea pe lângă carte și când se grăteă fiecare, să prindă pana și să-și nemurească numele, mă trase Bai Ganiu de mânecă și mă întrebă neliniștit: „La ce să subscriu aici?“

Fiindcă știam de mai înainte că nu l-ar fi mulțămît pe Bai Ganiu nici un pretext la subscriere, dacă n'ar fi fost ceva în folosul cumătrului Bai Ganiu, i-am zis în glumă: „Cine nu mai vrea să vadă anticitățile din Praga, poate să se înscrie aici și o să mănce atunci la d-l Naprstek prânzul“.

— „Așaaa?! strigă Bai Ganiu — la dracu cu anticitățile, dă pana încoace! Da dă-mi-o mai de grabă! Nu merge cu plavasu? Dă-o încoa, că mă grăbesc!“ și începû să-și taie cale cu coatele până la masa unde eră cartea cea mare. Călcă pe unul pe picior, murdări cartea cu cerneală, și în sfârșit înfrumșeă mâna păroasă și plină de sudori a lui Bai Ganiu una din paginile cărții cu două cuvinte sunătoare: Ganiu Balcanschi.

Țvetco ne anunță, că nu vrea să-și mai lungească povestirea.

— „Povestește-ne cel puțin ceva despre serată. Ai spus, că s'a dat una în onoarea Bulgarilor“, observă unul din societate.

— „Eu nu m'am dus la serata aceea, dar Bai Ganiu a fost acolo. A propos, într'aceiaș zi am mers și eu cu Bai Ganiu la bărbier. Avusese de scop să cucerească damele cehe în seara aceea și întreprinse de mai 'nainte toate pregătirile de lipsă ca să se arate în întreaga sa strălucire: și-a cumpărat o cra-

vată, și-a curățit exteriorul (ce credeți, voi de Bai Ganiu nostru!) și ne-am dus la frizer, fiindcă-i crescuse părul și barba. Am stat acolo aproape un ceas încheiat. Nu eră așa de ușor să-i faci pe plac lui Bai Ganiu.

— „Aici, și aici; spune-i, aici — și Bai Ganiu arată la gât — aici să mă mai netezească și să mă mai radă puțin cu briciul. Apoi spune-i să-și caște bine ochii și să nu-mi taie vreo vână, că-l ia mama dracului“.

Bărbierul vede în oglindă privirea inimoasă a feții pline de sudoare a lui Bai Ganiu și-mi aruncă niște ochi înțelegători.

— „Ce zice d-l?“ — mă întrebă smerit, fiindcă crede, că a păcătuit împotriva gustului lui Bai Ganiu.

— „Spune-i să lase acum poveștile“, se îndreaptă Bai Ganiu spre mine, într'un ton, ca și când m'ar fi băgat în slujbă ca tâlmaci al lui. „Spune-i, să-mi lase un barbișon, da să-l lase și mai ascuțit decât a lui Napoleon, mă înțelegi? Și mustața să mi-o pieptene, să se umfle ca la regele Italiei, nu-i așa, că l-ai văzut luat în chip? Tocmai așa să mă facă, spune-i!“

N'am avut îndrăsneala, să traduc dorința modestă a lui Bai Ganiu; ar fi avut multă osteneală bărbierul: este ușor, rogu-vă, să faci pe cineva să samene și cu Napoleon

al III-lea și cu Umberto, și astea numai cu ajutorul unui brici și al unui pieptene? Și încă pe cine?

Frizura se sfârșise. Bai Ganiu își trase punga afară, întoarse sfoara, desfăcându punga, își vârî degetele în ea până 'n fund, adună o mână de bani, își întoarse spatele spre noi, căută mult timp prin bănet. până ce alese o monetă și o dete bărbierului, dar i-o dete ca și când ar voi să-i zică: „Iată, ai și tu ceva, nu-i vorbă, e prea mult, da treacă-meargă, să-ți fie de bine“. Banul eră o monetă de douăzeci de creițari. Dar fiindcă credeă, că poate să se fi înșelat și ca să nu fie ținut de nebun, mișcă degetele spre bărbier, ca și când i-ar zice: dă-mi restul înapoi. Bărbierul deschise într'o clipă pupitrul, aruncă banul înlăuntru, luă doi bani de câte zece creițari, îi trânti înfuriat de masa de marmoră și dispărû după o ușă laterală. Bani se rostogoliră la pământ. Bai Ganiu stete buimăcit în primul moment, se miră, dar n'am reușit să înțeleg impresia aceasta și se plecă, adună paralele și zise: „Petrache s'a supărat, are pungulița goală! Înainte, să-i lăsăm! Nu știu alta decât să jupoaie oamenii! Îi cunosc eu! Slavi!... asta-i numai vorbărie curată!...“

Trad. de H. P. P.

Când visătoare...

*Când visătoare ochii asupra mea ți-i pui,
De tremură o umbră în ochii tăi căprui,
De-ți vâd obrazul tânăr că arde neștiut,
De-un dor ce niciodată tu nu l-ai cunoscut,
Și de tresai cuprinsă de 'nfiorări fierbinți,
Aceasta-i tulburarea întâielor dorinți.*

*Când scapi pe jos o floare fără să știi c'o pierzi,
Când treci pe lângă roze și uiți să le desmierzi,
Când stai așa pe gânduri cu capul între mâni,
Și nu zâmbești dearândul mai multe săptămâni,
Și când în nopți de veghe visărilor te dai,
Tu liniștea dealtădată, e semn că n'o mai ai.*

*Căci vezi, furtuna verii prin flori de trandafiri
Mai mică-i ca furtuna întâielor iubiri,
Și-n sufletul tău tânăr, când nu-l mai poți păzi,
Dac'a pătruns dorința și setea de-a iubi,
Atuncia, fără vrere, cu mâna sânu-ți strângi,
Și neputând să-l stâmperi...pornești încet să plângi.*

*Deaceea-n van, tu taina mai cerci să ți-o ascunzi,
Dă-mi gura ta, dă-mi fruntea și umerii rotunzi
Dă-mi primăvara dulce din ochii tăi căprui
Și inima ta dă-mi-o pe inimă-mi s'o puiu
Ș'asa sorbind parfumul obrazilor tăi reci
Privindu-ți capul tânăr, să 'ncremenesc pe veci...*

Const. Mironescu.

Înfloresc teii . . .

Aseară stam, copleșit de gânduri triste, în odaia mea pustie. Liniștea mare din casă, din curte, liniștea ce se lăsase pe uliță ca un vâl de întunerec rece, pătrunde în mine îngreunându-mi sufletul. Mă gândeam câtă vreme s'a scurs de când nu ți-am văzut dragile lumini ale ochilor, mă gândeam cât îmi ești de departe. Și cum stam abătut în odaia goală, cu fereștile deschise, îmi părea că-s pe o corabie mare, grea, ce plutește pe o mare pustie de valuri, pe o mare nemărginită. Îmi părea că-s singurul viețuitor în lume, și că și eu mă apropii, încet-încet, de marginea prăpastiei.

Dar iată că începe să se strecoare prin ferestrele deschise o boare, o adiere călduță, dulce, parfumată, o adiere plină de-o mireasmă cunoscută mie. Pieptul mi se lărgi ca la poruncă, și parfumul dulce, adus de aripile incete ale boarei târzii de seara, mi se strecură în suflet, înviorându-mă deodată. Ca la o veste plăcută sar de pe scaunul de lemn, privesc pe fereastră în întunerecul nopții. Nu vedeam pe nime, n'auzeam nimic, numai aripile ostenite ale adierii de seara, fâlfâiau domol, nevăzute, încărcate de mireasma aceea nouă.

„Ah! infloresc teii“ îmi zic și o tresărire caldă, binefăcătoare, îmi desmorți ființa. Mă pun iarăși pe scaunul de lemn, și o mângâiere nespus de ușoară și de dulce îmi adie pe ochi și pe față. Ochii mi se închid încet-încet și crâmpes din trecutul nostru îmi apar într'o lumină trandafirie.

Văd departe de locul unde sunt astăzi. Văd pădurile mari de stejar luminând metalic în strălucirea soarelui dela începutul lui Iunie. Văd ulița mare și largă, împodobită cu teii rotunzi și tainici pe unde, sfios și neîndemânatic, m'am plimbat mai întâi cu tine. Eră spre seară și răcoarea se coboră din cerul înalt, senin, ca desprinsă din fâlfăitul domol al aripilor de îngeri păzitori. Abia de două zile te cunoșteam, și-mi părea, cum mergeam lângă tine, că te-ai pogorit și tu, deodată cu inserarea tainică, de undeva din înălțimi. Mergeam tăcuți, tu nu știai ce să mai zici, fiindcă eu tăceam tăcere grea. În mine se deschiseră adâncuri, prăpastii nebănuite. Și 'ntâi îmi păreau prăpastiile acelea reci și înfiorătoare, dar încet-încet, din razele ochilor tăi se strecură în ele lumină și căldură. Și m'am simțit deodată ca 'ntr'un nor strălucitor de lumină.

Mergeam tăcuți și din spre apus se simțea tot mai bine adierea unei bori parfumate. Atunci mi-ai zis:

„Acolo sunt teii bătrâni. Încep să înflorească“.

Îmi umplu atunci sufletul toată melancolia, toată simțirea delicată din versurile lui Eminescu, adoratorul crengilor și-a florilor de tei.

— Sunt departe?

Nu. Câtiva pași numai! Și bucuroasă că mi se desleagă și mie vorba, m'ai privit cu niște ochii visători și adânci. Nu-i voiu uită niciodată.

Ș'acolo subt susurul coroanelor bogate, mi-ai dat, ca 'ntâiul semn al legăturii dintre sufletele noastre, o floare

de teiu. Mărunțică și deasă, cu petale delicate, iar punctele neînflorite încă erau ca picuri mărunți de mărgăritar.

Și floarea aceea desprinsă de pe creangă, trecută din mânuța ta la mine, ne împrietini deodată. Am început să-ți spun din viața mea, din trecutul meu, ca la un prietin bun, ca subt patrafirul sfintei spovediri. Îmi păru deodată, că tu ai dreptul să-mi cunoști întreg sufletul. Îmi veniă ca și când mi-aș desbrăcă simțirile, gândurile de toate hainele vechi, și ca și când m'ar înfășură, ca 'ntr'un vâl subțire de mătăasă, ființa ta, ce o simțeam eterică.

Vântul de seara adia domol, și vre-o floare se scutura sbătându-se ușor în aer, ca și când moartea timpurie nu i-ar fi pricinuit nici o durere.

Vorba noastră începă să curgă ușor, ochii noștri începură să se caute tot mai des. Sufletele noastre se cunoscă, se împrietiniră, și cercau acum să se simtă. Atunci nu înțelegeam, dar astăzi văd limpede: adevărata iubire începe dela armonia sufletelor.

În seara aceea, după ce am mers acasă, mi-am pus floarea de teiu lângă mine pe pernă, și am început să visez. Înțelegeam lumea, înțelegeam viața, vedeam, simțeam nemărginit. Și 'ntr'un târziu mi-a venit în minte vorba scripturii: „Nu știți că voi sunteți zei?“ Ș'am adormit gândindu-mă la o porumbiță albă și curată, a cărei aripi tremură, se zbat domol, într'o fericire nespusă.

Cu ani mai târziu văd iarăș o seară dela începutul lui Iunie. Acum stam la masă, în grădina noastră, și pe masă ningeă încet floarea teiului bătrân. Nu mai eram singuri. Bălăul din brațele tale gângurea, cercând să prindă cu mânuța un firicel de iarbă. Îl îmbătă întâiaoară în viața lui mireasma florilor de teiu.

Și tu ai rupt atunci o floare mirositoare din coama bătrânului ce murmură domol deasupra noastră și i-ai dat-o copilului. Am privit amândoi la el, cutremurați de aceeași amintire, de aceeași legătură, și ochii noștri se umeziră, pe când băjatul cercă să-și apropie de guriță floarea cea minunată.

Au trecut ani de atunci. Dar de câteori simt întâiul parfum al florei mărunte, acestea două amintiri, cele mai curate și mai dragi ale vieții mele, mă copleșesc și trăiesc din nou clipele acelea de fericire.

Fie binecuvântată înflorirea teilor! Toate gândurile triste din seara aceasta liniștită de Iunie mi s'au împărșiat, ca luate de o apă năvalnică. În casa mea pustie e lumină acum, e cald și bine. Vă văd pe ai mei pe toți, vă simt aproape, v'aud în taină glasurile curate, arginții și mi-e drag, mi-e dor de voi ca niciodată.

Și mă gândesc acum: ce bine-ar fi ca lunile să se schimbe în clipe. Ce bine-ar fi ca încă în seara asta, când aripa domoală a vântului scutură mireasma teilor, să-mi țin copii pe genunchi și să te am pe tine aproape, să-ți mângâiu fruntea luminoasă.

I. Agârbiceanu.

Poporanismul.

— O anchetă literară. —

(Urmare.)

Narodnicestvo.

Onorate Domn,

M'ați cinstit adresându-vă mie pentru un articol privitor la poporanism. Am înțeles prin aceasta că este vorba de „Narodnicestvo“ din Rusia, traducându-se acest cuvânt slav prin cuvântul românesc poporanism. V'ați adresat la mine de sigur cetind undeva prin cărți străine despre mine ca unul care am fost prim-redactor al ziarelor poporaniste „Rabotnic“ și „Obștina“ și care prin urmare am luat parte activă în această mișcare din Rusia, acum treizeci de ani.

Într'adevăr am fost „narodnic“ în Rusia împreună cu mai mulți români basarabeni din generația mea. Am scris și tipărit în rusește broșuri și cărți poporaniste. Dar, dragă domnule, aceasta a fost acum 30 și ceva de ani, și să scutur praful depus în acest restimp pe trecutul meu e un lucru care mă pune în nedumerire. Ar folosi la ceva cititorilor acest lucru? Înțeleg să scriu amintirile mele în limba rusă, știu chiar că astfel de amintiri tipărite în revista rusească „Le Passé“ a amicului meu politic D-I V. Barțeff, au fost citite în țara lui Cinghishan, cum a fost numită Rusia țaristă de marele scriitor L. Tolstoi. Nu pricep însă ce rost ar avea aceste amintiri în ținuturile locuite de români, și mai ales în România dela 1907.

Așadar călcând peste nedumerirea mea vă scriu acest articol despre „narodnicestvo“ și-l scriu ca un simplu cronicar pentru că cred că în această cronică veți găsi tocmai ceea ce căutați a înțelege. Cetindu-l veți judeca, dacă e de vreun folos ca articolul meu să fie tipărit, sau este mai nemerit a-l pune la coș. Vă las deplina libertate să faceți cum veți crede de cuviință.

Sunt om de 60 de ani, deci aparțin generației intelectualilor imperiului rus din anii 1870 înainte.

Această generație a avut în Rusia un rol pur umanitar și cultural. Dânsa a fost deci

generația intermediară între luceferii omenirii ce strălucesc în sfera cugetărilor științifice, morale și filozofice, și milioanele inculte și sălbatice cari formează acest imens imperiu, închegat în sângele robiei și silniciilor istorice fără de seamăn.

Statul moscovit, mic și neînsemnat, transformându-se în imperiu biurocrato-polițienesc, născut dintr'un stat supus tătar, a lăsat milioanele cucerite de dânsul în deplin întuneric, străine de orice cugetare umană. Scolastica bizantină, obiceiurile aziatice, tendințele și aspirațiile tatara au servit imperiului rus drept un zid chinezesc în contra civilizației europene, și numai Petru-cel-mare, genialul împărat al Rusiei, a cutezat să spargă acest zid pentru a face o răsuflătoare înspre lumea europeană. Dar dacă acest zid uriaș a putut izola popoarele din Rusia, de influența umanitară a ideilor civilizatoare, totuș aceste idei au pătruns prin contrabandă și au cuprins sufletul păturei culte, care, la începutul istoriei moderne a Rusiei, avea iluzia că-și poate îndeplini menirea sa culturală, mergând mână în mână cu Rusia țaristă, cu Rusia oficială. Această iluzie desigur s'a risipit încetul cu încetul, și treptat s'a creat un abis între țarism și cultură. Pătura cultă din Rusia a înțeles în fine că poate deveni o forță numai dacă va lucra separat de puterea biurocrato-polițienească; deci numai dacă va lucra în contra tendințelor și aspirațiilor acestei puteri dușmane de moarte a culturii și a intereselor reale ale popoarelor robite. Antemergătorii generațiunei dela 1870 au fost Novicoff, Decembriștii Herțen, Gronovsky, Bacunin, Cernișevsky, Dobrolinboff, Pissareff și alții.

Acești scriitori și literați ruși erau convinși că ideile lor filozofice și umanitare sunt în strânsă legătură cu tendința de a realiza imediat idealul moralei individuale și sociale ce decurge din aceste idei. Pentru realizarea ideilor lor, acești oameni s'au adresat păturei culte, cătră tineretul universitar, chemându-l

la luptă, pentru niște forme mai omenești de viață omenească, pentru o organizație socială, dușmană exploatării omului. Intelectualii dela 1870 și-au format o concepție socialo-politică, mai concretă, mai precisă. Ei s'au convins că realizarea unor forme mai drepte se pot realiza numai pe temeiul preceptelor socialiste, pe calea triumfului clasei muncitoare, datorare a contopii toate celelalte clase.

Așadar predica luptătorilor ideologi pentru emanciparea țaranului rob, predica nihilistilor materialişti, întrupată în tipul lui Bazaroff a lui Turghenieff, naturalismul lui Pissareff, precum și pozitivismul lui Viruboff etc. — în epoca dela 1870 s'au contopit într'o singură tendință, formulată de intelectualii acestei epoci în: să mergem în popor.

Trebuie să mergem în popor, pentru că acolo e nodul gordian al tuturor enigmelor nedeslegate, — pentru că datoria intelectualilor este de a se achită față de popor, pentru că asupra intelectualilor cade datoria de-a deșteptă conștiința lucrătorului și a țaranului, chemându-i să se împărtășească cu toate bunurile culturii umane.

Încă pe la 1869 tineretul universitar din cele șase universități ale imperiului rusesc se organizase în niște cercuri numite „землеа-цество“ cuvânt care derivă dela „землеа“ pământ. Astfel că îl putem traduce prin „pământean“. Cu alte cuvinte studențimea universitară se organizase după originea națională-locală a membrilor săi. Erau cercurile caucazienilor, a rutenilor, a polonilor, basarabenilor etc. Toate aceste cercuri aveau drept țintă instrucția reciprocă a membrilor săi, traducând operele însemnate străine, atât cele științifice cât și cele politico-sociale. Fiecare cerc mai avea drept trăsură caracteristică studiul special atât al limbei națiunii din care făceau parte membri săi, cât și studiul stării politico-sociale în care se află aceasta națiune în Rusia. Pe la 1870 — 1871, în procesul politic a lui Neciaeff tineretul universitar a dat naștere la două curente deosebite. Unul propagatorul ideii că tinerimea universitară e datorare să popularizeze și să răspândească în popor cunoștințele câștigate, tipărind broșuri și cărți

în limba națiunii din care făcea parte. Altul consideră că aceasta nu e menirea tineretului universitar, care trebuie să se ocupe numai și numai de știință și de nimic mai mult.

Proseliții lui Neciaeff, din simpli propagatori și popularizatori ai științei, — sub presiunea persecuțiilor guvernului — deveniră în curând membri unei societăți politice secrete, care aveau de scop desființarea guvernului absolutist și alcătuirea unui guvern reprezentativ, al unui adevărat convent. La 1873 când adepții lui Neciaeff luară drumul spre Siberia, fiind condamnați la ocnă și exil, în locul lor s'au format cercurile lui Ceaicovsky cari desfășurară o activitate mare în popularizarea ideilor economice-sociale ale lui Cernișevsy, Marx, Lassale și Prudhom. Crezul politic al acestor cercuri a fost în popularizarea ideilor economice-sociale perfect formulat de unul din condamnații în procesul celor 193 din 1873. Iată declarația sa:

a) „Noi n'avem dreptul de a face studii universitare pe banii poporului, când dânsul moare de foame și lăncezește în întunerecul cel mai negru;

b) Poporul ne așteaptă;

c) Noi avem o cultură suficientă pentru a fi folositori poporului;

d) Dacă rămânem în universități pentru a lua diplome, majoritatea noastră căpătând privilegii se va instrăina de popor;

e) Poporul e într'o stare disperată — el nu mai poate aștepta — trebuie să mergem în popor pentru a-l salva de peire“.

Acest condamnat care își formulase astfel credința, eră un poporanist. Tineretul care gândia în acest fel formă în curând o organizație proprie, compusă din intelectuali cari, părăsind universitățile, plecară în popor pentru propaganda ideilor socialiste. Lepădându-se de toate privilegiile vieții, nu numai în principiu ci și în practică, ei îmbrăcau haina lucrătorului sau a țaranului, și plecau ca muncitori pe la fabrici și ateliere sau argați la sate... Majoritatea lor, neștiind nici o meserie, organizară prealabil mici ateliere prin orașe, unde membri organizației învățau meșteșugul cismarilor, tâmplarilor etc. Femei din

toate stratele sociale, începând cu cele mai aristocratice, părăsiau familiile lor și luând haina lucrătoarei sau a țărancei, adeseori cu picioarele goale, se angajau pe la fabrici unde lucrau femei sau mergeau prin sate în calitate de cusutorese, văpsitorese de lână etc.

(Va urmă.)

Zamfir C. Arbure.

Natura.

Am voit să cred că 'n lumea frământat' a omenirii
 Voiu găsi ceva mai mare decât vieța larg' a firii.
 Că 'n avântul de unire ce de-atâtea veacuri cată
 Să cuprinză cu frăție și căldură lumea toată,
 Voiu putea găsi în vieța noastră vreun dor mai mare
 Decât dorul sfânt de codri, și de șopot de izvoare.

Dar când auzit-am lungul vuet surd al lumii 'ntinsă
 Zbuciumat de-atâtea doruri și de-o ură necuprinsă,
 M'am oprit în calea voastră gârle dragi și voi izvoare
 Ce răsfrângeți umbra verde sau potopul cald de soare,
 Ș'am văzut că nicăirea ca aici, l'a voastre ape
 Nu se află mângăierea, și uitarea nu încape.

Și în codrul plin de ramuri și de păsări și de-ascunse
 Tămâioare, eu pătruns-am liniștile nepătrunse
 Nici de zbucium, nici de ură, și iubire pătimașe,
 Liniștea fără de margini, mult departe de orașe!
 Proaspăt mirosiă pământul de mirezme 'mbătătoare
 Apa tăinuia cu vântul doina ei adormitoare.
 M'am culcat să simt sub tâmplă cum băteă pământu-aproape
 Pe sub braț priviam ca 'n vise strălucitul cel de ape...

Cât te-aș fi iubit pe tine! Verde și albastră fire!
 Dar curând mă 'ncinse iarăș dorul aprig de-omenire
 Sufletu-mi zbură spre lumea de vârtejuri și de trudă
 Și urechea-mi fu setoasă larma vieții s'o audă!
 Larma vieții celei pline de iubire și de ură,
 Cătră care toți ne ducem, — singuratecă Natură!

Alice Călugăru.

Cântec.

Din brazi răsună blând fanfara
 Potolitoare de dureri,
 Și noaptea și-a umplut cămara
 Cu somnoroasele-i tăceri.

De-acum și floarea parfumată
 În foi căpșorul și-a închis,
 Adormi cuminte, legănată
 De feciorelnicul tău vis.

Adormi cu fața de lumină
 Culcată 'n părul bălăior,
 Precum se culcă luna plină
 Pe puful alb al unui nor.

D. I. Nichifor.

Note de drum.

8.

Tu laviță 'nvechită
Din margine de râu,
Durere și ispită,
Tu laviță 'nvechită
Din iarba necesită
Ce-ajunge pân' la brâu.

Ademenit de vieață
La tine voiu veni
Cu lacrimi pe-a mea față
Și-ademenit de vieață
Pe-a codrilor verdeață
Nădejdea-mi voiu ceti.

9.

Ascult la valsul legănat
De pe terasă pe 'nsărat,
Și-mi pare că s'aprend lumini
În umbra tainicei grădini;
Printre Cipresi și pe sub tei

Văd chipuri albe de femei,
Și 'n urma lor copii bălai
Al curții sgomotos alai.
S'aprend luminile 'ntre brazi, —
La ce-mi curg lacrimi pe obrazi?

10.

Frunză verde pom rotat,
Spune-mi cine mi-a cântat
În pădure pe 'nsărat
Doina dela noi din sat.

Floricea din mohor
Aud cântece de dor
Și mă clatin în pridvor
Ca iarba de sub izvor.

Rămurică foi de fag
Cântă doină că mi-e drag!
Lasă-mă măicușă 'n prag
Că tu nu mă știi ce trag!

Când o fi să mor, copii
Să-mi începeți a doini,
Să doiniți pân' o cădea
Bulgării asupra mea.

S'o ascult și s'o 'nțeleg
Pe badea să mi-l petrec
Pân' la Olt, pân' la Țibin
Ca să nu plece străin.

Pân' o fi crucea 'mplântată
Și movila ridicată.
Cum or fi toate la loc
Trageți cântece de joc.

O bătută și-o 'nvărtită
Ca pomană cuvenită.

Avrig.

Maria Cunțan.

Dări de seamă.

Cervantes de Saavedra (M. de), *Don Quijote de la Mancha*. Vieața și aventurile lui. Traducere de L. S. — Editura Sfetea. București, 1910. p. 72. Prețul: 2.50. (Cu ilustrații).

Una din cele mai cetite cărți, din câte s'au tipărit până astăzi, este fără indoeală povestirea scriitorului spaniol Miguel de Cervantes despre aventurile pseudo-cavalerului Don Chișot. Figura acestui prototip de visător ridicol, cuprins de patima nebună a vitejiei, a ajuns un subiect favorit de distracție și de învățăminte la toate popoarele înaintate în cultură. Imaginațiunea puternică, darul extraordinar de a lega cele mai fantastice și mai paradoxale întâmplări, i-au dat lui Cervantes puțința de a crea o operă de o rară armonie în felul ei. Alături de Iliada și de alte puține cărți, cari se pot menține pururea tinere, cu o valoare generală pentru omenire, povestea lui Don Chișot

n'a încetat să-și aibă rolul său, dela sfârșitul veacului al 16-lea, când a fost scrisă, în împrejurări de altfel dureroase pentru autor, până astăzi.

În Germania, Franța și în alte țeri, unde cavalerii medievali au existat, lăsând atâtea amintiri, și unde exagerările excesiv de romantice în literatură, contra cărora este scris și Don Chișot, au dăinuit pe vremuri, neapărat că popularitatea cărții e nespuse mai mare ca la noi. N'a rămas ea însă fără nici un răsunset nici în literatura noastră.

Întâia traducere românească al lui Don Chișot s'a publicat încă la 1839, în „Curierul românesc“. Traducerea aceasta este datorită lui Eliade-Rădulescu și e reprodusă, un an în urmă, în două volume. Firește, Eliade n'a făcut-o după originalul spaniol, ci după traducerea franceză, parafrazată, a sentimentalului Florian. Scrisă într'o epocă de activitate, când Eliade

nu-și tulburase încă forma literară a limbei prin sistemul său italianizat, lucrarea lui poate fi cetită și astăzi și versurile cele multe, întrețesute în text, nu sunt lipsite de orice valoare:

Tristă turturică, ce gemi în pustie?
Ce nenorocire ți-a putut răpi
Dulcea, credincioasa, tinără soție?
Ai rămas jălindă și nu poți muri.
De-a noastre suspine pustiul răsună,
Inima-mi și soartea este ca a ta,
Vino, păsărică, vom plânge împreună,
Singur sunt pe lume și cum mai pot stă?

Alcătuia în forma și spiritul timpului, nu putem controla de aproape dacă opera lui Cervantes a putut străbate în publicul nostru prin traducerea lui Eliade. Pentru atâta spirit și șăgălnicie eră poate mai indicat Costache Negruzzi dintre vechii noștri scriitori. E sigur însă că un al doilea traducător, Stefan Vărgolici, care la 1868 și-a tipărit în „Convorbiri Literare“ mai întâi un articol călduros asupra marelui scriitor spaniol Cervantes, a avut mai multe succes ca Eliade. Vărgolici a tradus direct din spaniolește. El a publicat întâiele fragmente răslețe în „Convorbiri Literare“ din 1881 și a continuat în urmă în aceeaș revistă, insoțindu-și textul cu ilustrații. În volum însă, după cât știm, nu s'a reprodus încă traducerea lui Vărgolici, cu toate că e singura făcută mai conștiințios.

Încercările de traducere ce ni s'au dat ulterior și anume bucățile din broșurica nr. 218 a „Bibliotecii pentru toți“ sunt numai fragmente de speculă și nu dau nici pe departe icoana reală a pășaniilor faimosului cavalier. Aceste sunt inconvenientele ori cărei Bibliotecii populare și ale cohorței de anonimi, cari de obicei ciuntesc totul, schimbă, traduc în mod liber, fără cuvenita evlavie față de forma traducerii și de amănuntele și subtilitățile originalului. Și tot așa o pășim cu ediția incompletă, apărută de curând în editura Sfetea.

Tipărită cu oarecare lux, cu ilustrații cari să atragă pe copii, traducerea recentă este cea mai slabă din câte s'au făcut. Ea nu conține decât o parte minusculă din seria de aventuri, legate între ele fără o alegere anume și fără a se ține exact de textul lui Cervantes. Este o ediție comercială, la confecționarea căreia nu s'a ținut seama de forma literară în justă măsură. Și dacă totuș o semnalăm, este că apariția ei ne-a reamintit importanța generală a cărții pentru literatura universală și necesitatea de a o vedea în circulație și la noi, dar tradusă complet, de unul din cei mai subtili prozatori ai noștri. A nu avea pe Don Chișot într'o bună traducere românească înseamnă o mare scăpare din vedere.

*

Th. Cornel: *Cântări pentru inimă*. București, 1910. Un caiet ilustrat de d-na Cecilia Cuțescu-Storck. Prețul 2 Lei. (Editura autorului?)

D-l Th. Cornel, un critic de artă, cam extravagant în gusturile sale moderne, ne-a mai dat și anul trecut un volum de proză cu titlul „Mentalia“. Și cu ocazia

aceasta am arătat — aiurea — surprinderea mea, că se poate tipări astăzi o limbă atât de exotice și de artificială și că se încearcă, pe căi atât de chinuite, să se inaugureze și la noi o proză decadentă-simbolistă. Odată ce-am înregistrat întâia încercare a d-lui Cornel, i-aș face o nedreptate nesocotindu-i pe a doua.

Pe cum se știe, d-l Cornel se distinge prin căutarea unei metafizice obscure. Și, în neputința de a aduce ordine în stările sufletești și în așezarea la un loc a gândurilor omenești, d-sa se pierde în nebulizități inexplicabile. Așa i se întâmplă și în „Cântări pentru inimă“. Sunt aceste câteva pagini bizare, redactate în tonul reflexiv al psalmilor; dar nu s'a scris vreodată la noi o confuzie mai teribilă și cu o emfază mai îndrăzneță ca ceea ce dl Cornel ne oferă aici. Cu toate că afacerea întreagă este foarte simplă. În cursul povestirii se vede că eroul iubește pe Florica și stă să nebunească de atâta iubire:

„Eu nu văzui inima ei — zise dânsul — în care stau mototol rădăcinile sentimentelor, nici forma inimei și nu puteam să mă uit la ea, căci aveam și eu una, care mă orbise cu svâcnirile năzuințelor ei, de nu mai izbuteam a deosebi ființasca străvezire a femeii cu care eram la umbriet. Iar atunci se urcă din adâncul firii mele nebunia și căzu pe mîntea-mi ca un ciocan, cu lovitură repetată, încât muri în mine și ce brumă de judecată mai scăpase, Oh, lovește mereu în inima mea sireapă!“

Și cum o iubiă la nebunie pe această „ființă străvezie a femeii cu care eră la umbriet“, eroul d-lui Cornel pleacă în lume, „iar vântul non-sens-ului îl aruncă în toate absurditățile“, până ce reușește s'o convingă pe dânsa de „smirna patimei sale“. Undeva, departe, îi descopere secretul inimii „sgâncoase“, zicându-i:

„Ascultă, inima este un filtru; aburează din ea smințtea firii și se îmbrobonează din afară cu mărgăritarele suferinții...“

Odată convinsă de iubirea lui, ce mai putea face Florica decât să-l asculte și ce altă scenă, mai modernă și mai delicată ca aceasta, putea să urmeze:

„Și se dădu dânsa mai lângă mine, aducându-și galeș brațul stâng, ca un colan împurpurat și cărnuit, în jurul brăului meu și mă strânse cu drag, cu putere, cu patimă. Și corpurile, suferind o prefacere, se cutremurau, se deșirau, se subțiau, se lungiau și...“

Nu mai citez, căci toată filozofia d-lui Cornel încetează; se uită și tonul reflexiv al psalmilor și avem înaintea noastră pe omul desbrăcat de orice discreție, pe sensualul isteric, care-și înfășoară un fapt real într'un nămol de fraze încălcite și presumpțioase. Proza aceasta a d-sale nu numai că nu e modernă, dar în genere nu este nici artistică, deoarece unde nu e confuză, e deadreptul abjectă. O punem în orice caz la index, ca un fenomen de rătăcire. Având în vedere forma și cuprinsul, ne-ar fi ușor să interpretăm astfel de manifestații intelectuale ca un caz patologic, dacă de data asta n'am cunoaște pe autor ca un spirit foarte practic în anumite combinații enciclopedice și sufletește foarte străin de farzele acestea din biete sale cărțului.

*

C. Sandu-Aldea: *Ape mari*. Nuvele și schițe. Editura „Minervei”. București. 1910. p. 234. Lei 2.

După „Două neamuri”, cetitorii d-lui Sandu se așteptau, poate, la un nou roman. Și cu drept cuvânt. Prozatorii noștri mai tineri, atât de dibaci în rotunjirea unei frumoase povestiri nuvelistice și înzestrați cu atâtea aptitudini pentru a putea cultiva și genul mai complicat al romanului, ar trebui să îndrăznească odată a se consacra și unor lucrări artistice mai întinse și mai concentrate. Căci, dacă este adevărat, că natura e mai frumoasă când o admiri în cele mărunte, nu e mai puțin sigur, că orizonturile largi au mai multă sublimitate. Generația noastră are meritul de a fi adus mai multă variație în formele beletristice și de a fi perfecționat îndeosebi nuvela, schița, genul fragmentar, pastele după natură și analizele sufletești. Nu s'ar putea ca tot din mijlocul acestei generații să răsară și să se întemeieze în sfârșit și romanul?

Le spun aceste ca un pium desiderium și nu ca o invinuire adresată noului volum al d-lui Sandu. Căci ceace tipărește d-l Sandu, chiar dacă n'ar fi roman, ne este binevenit. Paginile d-sale, orice subiect ar trata, ne interesează, căci sunt revărsările unui suflet cald și sănătos. În stilul d-sale e nerv. În priveliștile sale din natură e solemnitatea unei zi de Duminică. În amănuntele descrierilor d-sale sunt surprinderi de comparații și reflexiuni. Iar când este vorba de a reda o mișcare, sunt puțini aceia cari știu să coloreze cu vioiciunea lui Sandu. Și-apoi și poezie are multă în firea sa. Răsul fetelor lui se preface în „desmierdarea soarelui de primăvară”. Stelele din amurg sunt „făclii la priveghiul frumoasei zile”. Buruienile încărcate de rouă sunt „sorcove de diamant”. Iar toate aceste însușiri de bun scriitor cine i le poate tăgădui?

Le regăsim acum, în mare parte, și în noul volum.

În „Ape mari” de pildă — bucata dela începutul volumului — regăsim cunoscuta pasiune a acestui autor pentru idilele dela țară și mai ales pentru un anume colț de țară, în care s'a născut. Fenomenele atât de variate din vieța de baltă de pe malurile Dunării și interiorul unei căsuțe țărănești, unde în în timp de iarnă stau două femei ghemuite de frig „cu mâinile în sân, cu ochii în pământ, ca două vino-vate”, — sunt puternice probe de proză descriptivă. În „Seceta” această calitate revine. Nicăiri poate Sandu n'a prins mai bine și într'un cadru mai artistic jocul naturii la țară, ca în bucata aceasta, în care ninsoarea, ploaia torențială și seceta sunt zugrăvite cu farmec și măiestrie. Alături de aceste două nuvele idilice, stă apoi schița „La arie”, cu mișcarea cea impetuoasă a muncitorilor, cu descrierea impozantă a focului și cu figura de om înfrânt a logofătului, care „amenință cerul cu pumnul”.

În crearea de tipuri, bine reliefate, Sandu își face și de data asta datoria. În vajnicul păzitor Jărcan din „Cursa”, în cele două figuri joviale de soldați, cari trec noaptea apele în not, din „Brigadierul Frunză” (ce frumoasă e priveliștea de noapte deasupra apelor Dunării în această bucată!), în șugubățul Toader Bordei-

Verde din senina clacă de țărani „La curat de porumb”, găsim aceeași îndemănare de caracterizare, ca în volumele anterioare ale lui. Numai sufletul de femeie tot nu mai reușește să-l ispitească, cu agerimea, cu care cunoaște țaria bărbătească.

Ceeace primim însă mai cu rezervă din noul volum sunt, fără îndoială, subiectele anecdotice, în cari, de obicei, firul acțiunii este influențat de accidente și condus cu ajutorul unor surrogate neingăduite în materie de artă. Jocul de cuvinte între constructorul Solness al lui Ibsen și între „Solniță”, din „Stogarul” lui Sandu, sau chiar și gluma neisbutilă cu Regina adevărată și „regina albinelor” sunt greșeli de gust. Și nici motivul, atât de incidental, din „Logodna”, unde o amânare de cinci zile a logodnei pricinuieste o întreagă catastrofă, nu este artistic ales. Ordinea și succesiunea faptelor în vieța sufletească trebuie să fie mai firească, mai strânsă și fără salturi, făcute de dragul unei soluțiuni. Deasemenea nu cred să convină temperamentului lui Sandu nici terenul sentimentalismului forțat din „Dora Prigoreanu” rămasă atât de nedeslușită. Și nici curaj n'aș avea să-l îndemn a stăru în migăloase analize a sufletelor chinuite și ostenite, ca al eroului din „Umbra”.

Pentru noi toți, cari urmărim activitatea acestui prozator dela întâiele lui începuturi încoace, este definitiv stabilit, că d-sa este unul din ceice reprezintă mai cu succes așa numita „literatură de casă”, sau „Heimatliteratur”, cum îi zic Germanii. Cine, ca Sandu, a smuls din podoabele țării sale atâtea pagini curate și sobre; cine a îmbrăcat vatra nașterii sale într'o lumină atât de intimă și de poetică; cine a zugrăvit atât de atrăgător Dunărea cu apele și cu stufăriile, câmpia întinsă cu țărani săi, pădurea cu tainele ei, nu are trebuința să se piardă în căutarea unor subiecte mai rafinate, mai străine de sufletul lui, căci mărginindu-se numai la fragmentul acesta de lume a sa, pe care o cunoaște, și numai la împrejurări, pe cari le-a trăit, va putea să ne dea opere și mai încheiate și mai rezistente.

II. Chendi.

Const. Goleșcu, *Insemnare a călătoriei mele* făcută în anul 1824, 1825 și 1826. Tipărită din nou și însoțită de o introducere de Nerva Hodoș. București, 1910 p. 148. Prețul: 3 lei.

De multă vreme o carte de cuprins istoric-cultural n'a avut un mai mare răsunet în presă și nu s'a învrednicit de-o primire mai călduroasă ca volumul recent al d-lui Nerva Hodoș asupra vieții și operelor Goleștilor. Cauza este mai întâi însăș personalitatea simpatică de scriitor a d-lui Hodoș, al cărui nume se leagă de-o serie de publicațiuni și studii literare și istorice, lucrute temeinic. Dar se explică reușita acestei cărți și din cauza subiectului, familia Goleștilor fiind prin tradiție una din cele mai merituose familii boierești din țară, din câte s'au năzuit spre binele poporului românesc.

Cu perspicacitatea științifică și cu limpezimea de stil, proprii acestui distins cercetător literar și istoric, d-l N. Hodoș a adunat într'un lung studiu introductiv

material inedit pentru cunoașterea de aproape a acestei familii, pe cum și a faptelor ce-a săvârșit în cursul veacurilor, până în zilele noastre.

„Descendenți din Craiovești — scrie d-l Hodoș — înrușiți de aproape cu D-nii țării, Goleștii au luat o parte largă la mai toate frământările prin cari a trecut poporul nostru din valea Dunării în veacurile trecute. Viteji, cari știau să-și puie capete pentru D-nii lor și câteodată să le și lase pe câmpurile de bătaie; femei energice cari știau să-și păstreze avutul așa încât să rămână tot în neam, pentru strălucirea numelui, a casei și a moșiei; căpetenii de partide în stare a merge până la crimă pentru ideile și D-nul lor, și apoi, reculegându-se, să ajungă să-și recunoască greșala și să se călugărească; fondatori de mănăstiri și de opere de binefacere; administratori inteligenți și darnici și cu durere de inimă pentru cei năpăstuiți; iubitori de neam și de țară, punându-și la mijloc toată vaza și tot avutul, pentru ca să-și vază țara mai mare și, în sfârșit, fericită — până la acele din zilele noastre, care refuză domnia Țării românești, pentru ca să se aleagă Cuza Vodă și să se facă astfel Unirea, pentru care luptase cu toții ai lui“.

În tonul acesta de-o adâncă pietate față de faptele Goleștilor, d-l Hodoș ne vorbește apoi despre trecutul neamului lor, stabilește cu date sigure genealogia lor, trecând în revistă câteva figuri luminoase și căutând să stabilească fiecăruia caracterul și pornirea, după comoara de documente ce a găsit. E o atmosferă specială de romantism și de viață cucernică și patriarhală, în care d-l Hodoș, cu talentul său de scriitor artist, a știut să înfășoare ipostasele aceste boierești. Înaintea noastră se prefiră fragmente rupte din veacul al 16-lea: Părcălabul Baldovin din Golești și ruda sa Căndea, Jupâna Maria și Vistierul Radu Goleșcu. Despre ceice au avut roluri mai mari în istorie, despre Banul Radu Goleșcu, despre lordache și Dinicu Goleșcu d-l Hodoș scrie scurte monografii în forma literară, monografii cari alcătuiesc în același timp capitole din istoria noastră culturală.

Mai mult se stăruiește în cartea aceasta asupra lui Dinicu Goleșcu, bărbatul cu înaltă civilizație, care la începutul veacului trecut a fost un spirit conducător în viața intelectuală, a propagat ideea înființării școalelor prin Lazar, a scris cărți el însuși și a promovat însuflețirea pentru ziare românești. Personalitatea remarcabilă a lui Dinicu Goleșcu este admirabil prinsă de d-l Hodoș și modul cum știe d-sa să ne intereseze pentru ideile atât de adânci și de înaintate ale acestui boier, erudit și de bun simț, ne face să-i fim recunoscători pentru înprospătarea unor gânduri atât de sănătoase, cari, din păcate însă, nici astăzi nu sunt pe deplin realizate.

Partea cea mai mare a cărții o constituie „Insemnarea de călătorie“ a lui Goleșcu și cuprinde notele și reflexiunile acestuia din o călătorie a sa, făcută între anii 1824—1826 prin Ardeal și în diverse țări ale Apusului. Reeditatea acestor vestite „Insemnări“, apărute mai întâi la Buda în 1826, se impune și nu ne îndoim că răspândirea lor e asigurată. De altfel

volumul d-lui Hodoș se prezintă și în condiții tehnice excelente, ceea ce nici nu putea fi altfel la un om de gusturile d-sale atât de alese. Gh. D.

*

Ștefan Cacoveanu, *Floarea Soarelui*, legendă. Biblioteca populară a „Asociației“ Nr. 36. Sibiu, 1910. 4° mic, 39 pag. Prețul: 20 bani.

Literatura noastră cultă nu e prea bogată în opere scrise într-o limbă accesibilă și poporului. De aceea scriitorii noștri pătrund cu greu și foarte încet în sufletul masselor largi dela țară. Literatura care se cește cu predilecție de țărani e și astăzi cea populară, creată de fantazia lor bogată în imagini frumoase și îndrăznețe. Literatura pentru popor, scrisă de cărturari, e în cea mai mare parte slabă sau mediocră, care nu poate contribui la educația artistică a țărănilor. Avem foarte puține scrieri populare cari se pot răspândi între popor cu conștiința împăcată, că ele într'adevăr îi și sunt de folos.

Iată de ce ne bucurăm că d-l Ștefan Cacoveanu a reușit să scrie „Floarea Soarelui“, care poate fi cetită cu aceeași plăcere atât de cărturari cât și de țărani. Și „Asociația“ a făcut foarte bine că a luat-o în Biblioteca sa populară. E una dintre cele mai bune broșuri din această Bibliotecă. Floarea Soarelui a apărut mai întâi în Convorbiri Literare din 1887. După obiceiul acestei reviste, multe versuri au fost schimbate. D-l Cacoveanu, în această broșură, a îndreptat schimbările arbitrare ale Convorbirilor și a făcut unele întregiri textului apărut în 1887.

Legenda „Floarea Soarelui“ versificată de d-l Ștefan Cacoveanu are și o deosebită valoare artistică. Câteva citate pot dovedi cu prisosință această afirmație.

Iată începutul legendei:

În poveștile străbune
Dela șezători se spune
C'ar fi fost odată 'n lume
Pe pământ un împărat,
Prea puternic și bogat,
Văduvit de 'mpărăteasă,
Cu trei fete mari în casă.

Cea de mijloc și cea mare
Erau mândre și nu tare,
Dar cea mică dintre fete
N'avea seamăn nici pereche
Pe pământ în lumea veche.

Nu se află 'n astă lume
Glas de om să poată spune,
Cât eră de desfătăță
La privire mândra fată.
Ai fi zis la trup că-i zină,
Ca o zi albă, senină;
Subțirică, miădioasă
Ca o trestie voioasă
Primăvara când inspică,
Când o pleacă și-o ridică
Vântul c'o suflare mică.

Și eră copila 'n față
Ca o dalbă dimineața,
Și mai dulce ca o floare
Dimineața pe răcoare.

Mai reproducem partea în care se descrie întoarcerea fetei la părinți din împărăția Soarelui:

Dimineața 'n zori de zi,
Când lina se trezi,
Ceata zânelor veni,
Ș'o gătiră, ș'o 'mpletiră
Și frumos o 'mpodobiră,
Și gătită ca o stea
În porți de-aur ea ieșea,
Lui vânt Bore semn făcea,
Leagănul de-i aducea,
Și voioasă 'n el ședea.
Apoi Bore cel subțire,
Cu putere peste fire,
O ia falnic în mărire;
Pân' la nori și mai departe
Peste munți și peste mare,
Pân' s'ascunde de pe zare;
Și cu ea din sbor se lasă
La părinții ei acasă.

Peste-un ceas și jumătate,
La 'mpăratul în cetate,
În frumoasele palate
Eră prânz, serbare mare,
Răsuri, cântec, desfătare;
Iar afară, jos în curte
Dau voinicii cep la bute,
Și pe-a focurilor zare
Frig opt tauri în frigare;
Iar bătrâni din vremi cărunte
Stau cu plosca pe gerunte,
Și 'nălțându-o sus în mână
Pe la toți cu ele 'nchină;
Și la sunet de cimpoi,
Prinși la horă doi cu doi,
Feciori mândri și fecioare,
Învârtesc voios la soare
Hora mândră răsătoare;
Și 'n palaturi și pe-afară
Pân' afund-afund în sară
Curge vinul în pahare,
Beau mesenii se desfată,
Joacă hora încheiată.

A Ilinei voie bună
Cine poate s'o mai spună?
Lângă dânsa împăratul
Ai fi zis acum că-i altul,
Căci văzându-i fața iară
Ca și-o dalbă primăvară,
Codrul verde și 'nfrunzit
Se pareă c'a 'ntinerit.

Legenda e cunoscută: frumoasa fată de 'mpărat a ajuns soția Soarelui. Îl iubea, eră fericită, dar n'avea voie să i se uite 'n față noaptea, când venea acasă la

ea în chip de Făt-Frumos. Dar la sfatul surorilor ei, într'o noapte, călcându-și jurământul:

D'ângă el se destipește
Și incet, în vârf de dește,
La lumină se oprește,
Și cu dânsa într'o mână,
Dalbă, mândră, ca o zână,
Ochișorii când și-i lasă
Pe pat mândru de mătasă,
Se oprește 'n loc uimită,
În mirare fericită,
Văzând lucru nevisat
Adormit la ea pe pat
Mândrul soare luminat.
Voinicul când s'a trezit
Ca un vis, ca o părere
Îi perî dela vedere.

Iar de-atunci

A umblat fata pribeagă
Pe pământ în lumea 'ntreagă,
Trecând toate mările
Călcând toate țările,
Fără ca să fi 'ntâlnit
Pe frumosul ei iubit.

Și 'n durere fără nume
A trăit copila 'n lume,
Pân' ce dreapta ursitoare
A schimbat-o într'o floare,
Floare tristă și măhnită
Floarea Soarelui numită!
Cât e ziuă, biata floare,
Nu-și mai ia ochii din soare,
Făr' îi ține tot la el
Ca mândra la voinicel.

Această legendă e una dintre operile populare cele mai reușite. Ea se adresează întreg poporului. Pilda dată de d-l Cacoveanu ar putea fi urmată și de alți scriitori, inzestrați cu talente artistice mai mari.

O. C. T.

*

Haralamb Călămar, *Farafasticuri*. Versuri de distracție. Cu o prefață de Ermil Borcia. Edit. Tipografiei Poporului, Sibiu, 1910. 1 broș. de 56 pag. Prețul: ed. domnească: 50 bani, ed. țărăneacă: 40 bani.

Plaiurile ardelenesti nu prea sunt prielnice pentru literatura umoristică. Pricina e greu de stabilit. Nu știm de ce-i vieța noastră așa de gravă și așa de morocănoasă. Înțelegem vieța domnilor, căci a țărănilor nu-i lipsită de veselie, de spirit și de satiră. Numai la noi, la domni, trec ani de zile până auzi câte un spirit reușit sau câte o glumă bună. La țară geme satul de ele. Dumnezeu știe de ce-i domnia noastră așa de nesărată. O pricină verosimilă a seriozității noastre pe lângă multe altele, pare a fi prostia. Se știe că seriozitatea și prostia umblă adeseori de mână, ca două surori gemene. Gluma, spiritul, satira trăiesc numai în suflete mai scuturate, în inimile des-

chise. Și între domnii noștri sunt foarte puțini Prometei. De ce, iarăș nu știm.

Apariția unui volum de glume în Ardeal, în asemenea împrejurări, înseamnă deci un eveniment. Și meritul de a fi scris în cronică vieții noastre culturale un asemenea eveniment îl are d-l Ernil Borcia, prin publicarea volumașului *Farafasticuri* de Haralamb Călămăr, poet și om de spirit în ceasurile libere. Ne grăbim a spune că autorul nu e vreun începător, care are nevoie de incurajarea și recomandajia criticei. O nu! Pentru critici are un gest foarte de spirit, când le spune:

Să știți, aceste versuri
Le-am scris, să fie scrise
Și până azi, de critici
Nu sunt compromise.

Cine-ar și îndrăzni să compromită micile „nimituri“ din „*Farafasticuri*“, cântărindu-le dramele de sare atică?

Reproducem dintre perlele volumului pe cele mai strălucitoare, ca și cetitorii noștri să aibă câteva clipe de desfătare.

Diletantul.

La muzică se pricepe,
Iar în ramul literar
El cunoaște toți poeții, —
Pân' la micul Calamar.

În știință-i o stupină.
Erudit ca el mai rar.
În politică, în artă,
E deasemeni un stupar.

Și de n'ar ști chiar atâtea,
Mult mai tare l-aș stimă,
Căci atunci, ei, mai aș crede,
C'a 'nvățat și el ceva.

Metamorfoză.

Minciuna vră odată
Să intre în salon,
Și fii 'ntrodusă, nu știu
De care firfison.

Destul d'atunci, minciuna
Perpetu-e 'n salon.
De nu mă 'nșel, azi lumea
Îi zice chiar... „bonton“.

Cântec de primăvară.

Iată că sosește iară
Mult dorita primăvară.
Iarba 'ncepe să 'nverzească,
Rândunici să ciripească.
Cu alaiu pe drumul țerii
Vin toți solii primăverii.
Dar în frunte cu alaiul
Cine vine?... „Guturaiul“!

Glosă.

Vezi, sârmanul Diogene,
N'a putut să facă școală...
Până azi, eu om cuminte
N'am văzut la butea goală.

Un sfat.

Cât timp poarta casei tale
Stă deschisă tuturor,
Nimănui nu-i vine 'n minte
Să se uite prin stobor.

Concertele.

La Palat și prin orașe
Glasuri de privighetoare
Lumea 'ncântă. Doina noastră
E în plină sărbătoare.
Armonie pretutindeni,
La Sibiiu concerte 'ntr'una;
În „Concertul Europei“
N'avem însă nici — „gurduna“.

Acum judece cetitorii, dacă autorul „*Farafasticurilor*“ e mai mare ca poet ori ca om de spirit. Să nu uite însă că autorul glumește în Ardeal...

T. C.

N. Bănescu: „*Gheorghe Barițiu*“, Rolul său în cultura națională“. Vălenii de Munte 1910. 8 mic, 32 pp. Prețul: 60 bani.

Această broșură cuprinde conferința ținută de harnicul profesor Bănescu în 19 Februarie 1910, cu prilejul festivalului „*Ligii Culturale*“. Pe baza unor bogate informații se schițează aci activitatea ziaristică și culturală a lui Gheorghe Barițiu.

Autorul e de părere, că două merite mari îl impun pe Barițiu recunoștinții urmașilor:

1. El a întemeiat presa românească-ardeleană pregătind prin aceasta o conștiință, care a făcut ca Românii să nu fie surprinși de evenimentele politice, ce s'au desfășurat dela 1848 încoace.

2. A îmbrățișat, în scrisul său, pe Românii din toate ținuturile și a contribuit astfel, mai mult decât oricine până la dânsul, la pregătirea unității culturale a neamului, pe care întotdeauna a prețuit-o ca cel mai mare ideal.

Din acestea iasă bine la iveală nota pur altruistă a întregii sale vieți și activități. Nu s'a lăsat niciodată ispitit de sclipirea banului sau de pofta măririlor deșerte. Deși i s'au oferit în Țara Românească situații materiale mai avantajoase, Barițiu „s'a mulțumit a rămâne în Ardeal, între ai săi, pentru a le închină lor aurul vieții sale de hărnicie și de jertfă“.

L.

F. X. Wetzel: „*Vatra familiară*, îndemnuri și sfaturi pentru vieața casnică“ trad. rom. de societatea teologilor din Blaj. „In. Micu-Klein“ — ed. II. revăzută și întregită. Blaj 1910. 99 pp. 8° mic.

Această folositoare cărticică populară merită să fie răspândită în cercuri cât mai largi. Și va fi bine, ca în conferințele Asociațiunii să se atragă atențiunea publicului asupra sfaturilor sănătoase cuprinse în ea, să se cetească unele capitole instructive și edificatoare ale ei, cum sunt d. e. „*Calea inimii*“, „*Cartea în familie*“ și „*Piatra de temelie*“, din cari transpiră o concepție atât de luminată, creștinească și națională a vieții.

Traducătorii și-au dat silința și au izbutit să îmbrace sfaturile autorului german într-o haină curat românească, localizându-le, potrivit-le întru toate trebuințelor materiale și sufletești ale poporului nostru și augmentându-le cu momente caracteristice scoase din viața sau istoria noastră națională (cf. d. c. p. 59—60 și 88).

*

L.

Iosif Sterca-Șuluțu de Cărpiniș, *Continuare din broșura adaus la partea a VI-a din Memoriul*, Edit. autorului, Sibiu, 1910.

În această broșură d-l prezident al „Asociațiunii” publică două scrisori ale regretatului Dr. Augustin Bunea și trei scrisori ale lui Alexandru Sterca-Șuluțu din 1833, 1850 și 1851, adresate episcopului Lemeni. Aceste din urmă scrisori au fost găsite de colaboratorul nostru d-l Alexandru Ciura și sunt tot atâtea dovezi ale sentimentelor frumoase de cari eră călăuzit Alexandru Sterca-Șuluțu. În scrisoarea din 1833, feliicită pe episcopul Lemeni din prilejul instalării și îl roagă să-l lase să țină o vorbire la instalare, dorind a vorbi „în limba națională.” — În altă scrisoare din 1839 scrie: „Noi (Românii) nu ne trezim din somnul nostru; dacă avem aur, boi, iosag suntem indestuliiți, să mai îmbogățim și mințea cu dânsii n'avem grijă” ... Aceste cuvinte sunt și astăzi actuale.

În partea a doua a broșurii se stabilește pe baza unor cercetări nouă mult discutata chestiune: „cine a dat ideea pentru înființarea Asociațiunii”. T. C.

*

Georgina M. Craik, *Povestiri pentru tinerime*, traduse din englezește de Adelina Tăslăuanu (A. O. Maior). Biblioteca populară Socec, Nr. 95. București, 1910. Prețul: 30 bani.

Regretata A. O. Maior învățase în timpul din urmă și englezește pentru a putea îmbogăți literatura noastră pentru tinerime cu traduceri din această limbă. Cele două povestiri „Sărmanul Neptun” și „Ochi-Albaștri și Coadă-Lungă” din acest volumaș sunt primele ei încercări de acest fel. Povestirile sunt luate din lumea animalelor. Umorul sănătos, vioiciunea stilului și tendința moralizătoare din aceste povestiri deși sunt specific englezești, autoarea a reușit să le traducă așa de bine, încât ele se pot ceti cu plăcere și de tinerimea noastră dela orașe. Se pot ceti chiar și de oameni mari, căci au și o valoare literară. T. C.

*

Al. Tzigara-Samurcaș, *Rumänische Volkskunst*, București, 1910.

În cei trei ani din urmă d-l Tzigara-Samurcaș a făcut foarte mult pentru a atrage atențiunea străinătății asupra artei noastre populare. Prin conferințe, prin expoziții, ținute și aranjate, mai ales în Germania, a reușit să cucerească, în scurtă vreme, artei populare românești o reputație frumoasă.

Broșura din fruntea acestor rânduri urmărește același scop. D-l Tzigara schițează cu multă îndemânare și pricepere părțile mai caracteristice și mai de seamă ale artei noastre populare. Broșura e cu mult gust făcută și foarte frumos ilustrată.

Cronică.

Excursiuni. Într'un număr trecut am făgăduit că în cursul verii vom publică mai multe fotografii făcute de d-l Teodor Romul Popescu, funcționar la „Albina” în loc, însoțite de impresiile d-sale de călătorie. În acest număr începem prima excursie dela Sibiu la Râmnicu-Vâlcea, căreia îi va urma: o excursie prin munții Făgărașului. Am făcut mari jertfe pentru a reproduce cât mai multe vederi din aceste excursiuni, în credința că cetitorii noștri le vor ști aprecia. „Luceafărul” e cea dintâi revistă românească, care încearcă să atragă luarea aminte asupra frumseților pământului românesc. Și nădăjduim că, în viitor, în fiecare an vom putea închină mai multe numere regiunilor pitorești ce le avem. Nu suntem străini nici chiar de gândul de a alcătui mai târziu un volum mai mare, descriind ținuturile cele mai bogate în frumseți. Dacă cetitorii ne vor sprijini și ne vor încuraja, nădăjduim că vom reuși să întrupăm ideea.

✻

A. Treboniu Laurianu. La 20 Iulie 1910 se împlinesc 100 de ani dela nașterea acestui om învățat, care și-a jertfit o viață întreagă pentru utopia latinistă. Treboniu Laurianu, feciorul popii din Fofeldea de pe

malurile Oltului, a fost expresia cea mai caracteristică a școalei latiniste, care a stăpânit cultura noastră un veac întreg, dela 1780, când a apărut în Viena gramatica lui Micu și Șincai, până la 1876, când s'a terminat Dicționarul lucrat de Laurianu și Massimu. Tendințele acestei școale sunt cunoscute: cărturarii ardeleni, în dorința lor de a dovedi origina romană a ființei noastre naționale, s'au apucat să arete cu probe istorice că suntem Romani curași și că limba noastră e fiica limbei latine. De aceea au creat o limbă artificială, nevorbită niciodată, care se apropia așa de mult în formele lexice, gramaticale și chiar sintactice de cea latină, încât una fără de cealaltă nici nu se mai putea înțelege. Acest curent latinist eră atotstăpânitor numai aici la noi. Dincolo n'a putut prinde rădăcini mai adânci. Scriitorii cu simț pentru limbă, mai ales moldovenii l-au ignorat; unii nu s'au sfiit a-și bate chiar joc de schimonisirea latinistă a limbii. Mai târziu „Junimea” din Iași, în frunte cu d-l Titu Maiorescu, a dat lovitura de moarte rătăcirilor romantice ale fanaticilor latinisti.

Intențiile cărturarilor ardeleni se răzimbau pe o adâncă dragoste de neam. Ei credeau că fac cele mai

bune servicii națiunii lor, romanizându-o. E incontestabil că munca lor de Sisifi a contribuit mult la deșteptarea conștiinței naționale. Și rătăcirile lor au ajutat să răsără idea românismului de astăzi, care îndrumă pe căile firești înaintarea poporului nostru. Numai puțin adevărat e însă că rătăcirile lor au pricinuit adânci sguđuiri sufletești în generația care a văzut și a simțit prăbușirea clădirii culturale durate de latiniști. Energiile de muncă ale unui veac întreg, cari au creat această operă falșă, au avut, în cea mai mare parte a lor, soarta energiilor sterile, cari s'au pierdut fără să lase multe urme productive în cultura românească.

Cea mai mare parte din activitatea lui Treboniu Laurianu a avut desigur această soartă. Activitatea lui filologică, pe care a început-o în *Tentamen criticum* și a sfârșit-o cu *Dicționarul limbii românești*, editat de Academia română, a fost o muncă de titan, ce se răzvrătește împotriva evoluției firești a limbii românești. A fost o sfortare nobilă, ca putere de credință, care, însă îți trezește mai curând sentimente de compătimire, decât de admirație. — Activitatea lui istorică, concentrată în „*Istoria Românilor dela Romul*“ (3 vol. Iași 1853) a fost iarăș o „operă de teorie riguroasă, scrisă de un fanatic, care nu vede nimic în afară de marginile sistemului său, dela care pleacă deopotrivă, îndepărtându-se de bunul simț ca și de folosul real, și fondul și forma“¹⁾. Singura parte pozitivă, din această operă e accentuarea unității neamului nostru. — Ca pedagog deși a avut o influință hotăritoare asupra învățământului din România, deasemenea nu a putut crea o operă trainică. A avut însă o influință binefăcătoare ca naționalist intransigent, trezind și cultivând în generațiile tinere dragostea de neam. Cea mai prețioasă parte din activitatea lui rămâne publicația *Magazinul istoric*, făcută în colaborare cu Bălcescu. Aici se găsesec contribuții și izvoare prețioase privitoare la cunoașterea trecutului nostru.

Iată ce putem spune despre acest învățat din pri-lejul centenarului nașterii sale. O. C. T.

✕

N. Iorga în Academia Română. Alegerea d-lui N. Iorga ca membru activ al Academiei Române a fost salutată cu bucurie din partea tuturor, cari știu să înțeleagă și să prețuească după dreptate, valoarea activității sale literare și culturale atât de intensive.

Academia a făcut acum una din cele mai nimerite alegeri, câștigând în persoana d-lui Iorga o forță uriașă de muncă și un talent de îndrumător, care va contribui, nădăjduim, în măsură însemnată, să ridice prestigiul și strălucirea celui mai înalt așezământ cultural al românimii, acestui areopag al științii și culturii naționale.

D-l Iorga se bucură de reputația celui mai laborios și mai sagace istoric nu numai al Românilor, ci al întregii Europe răsăritene. Prin serioasele sale studii și cercetări din tinerețe a atras chiar dela început

asupra sa atențiunea savanților din Apus, cari il socotesc printre cei mai buni cunoscători ai istoriei universale medievale. Cercetările sale au adus contribuții prețioase și au dat, în multe privinți, o înfățișare nouă chestiunilor istorice discutate de dânsul. Atât prin bogăția rezultatelor, prin felurimea izvoarelor și scrierilor auxiliare, ce utilizează, cât mai ales prin felul de expunere personal, dar atrăgător, și prin metoda istorică sigură, lucrările d-lui Iorga au revoluționat și fecundat întreg câmpul istoriografiei române, și în parte, și al celei europene.

Din această împrejurare a rezultat misiunea d-lui Iorga, — pe cât de onorifică, pe atât de dificilă — de-a scrie în limba germană pentru întreprinderea științifică: „*Allgemeine Staatengeschichte*“ redactată de istoricul Karl Lamprecht, nu numai istoria Românilor (2 volume), ci și istoria imperiului otoman (4 volume). Aceste lucrări cuprind o bogăție uimitoare de cunoștinți istorice și o rară destoinicie de-a pătrunde și tâlmăci tainele cele mai adânci ale sufletului unui popor, din care răsar instituții, datini, cultură și întregă desfășurarea multicoloră a vieții istorice.

Critica istorică a primit cu aprobări aproape unanime aceste lucrări ale d-lui Iorga. Doară un singur glas disonant s'a auzit în ceata recenzenților apuseni, al neamțului Brockelmann, care s'a împiedecat de unele amănunte neesențiale, privitoare la istoria aziatică a Turcilor, amănunte, cari nu pot să scadă nimic din valoarea generală a operii d-lui Iorga. Ceeace mărturisește însuș hipercriticul Brockelmann, recunoscând, că „meritosul istoric al poporului român stăpânește izvoarele apusene, bizantine și slave, privitoare la istoria Peninsulei Balcanice, ca *nimenea altul*“.

Afară de aceste scrieri în limba germană, d-l Iorga mai are și lucrări, apărute în limba franceză și engleză, iar numărul celor românești e atât de mare, încât pentru simpla înșirare a titlurilor ar trebui închinat probabil un număr întreg al acestei reviste.

„*Studii și documente privitoare la istoria Românilor*“ a publicat până acum d-l Iorga vre-o 18 volume, dând la începutul fiecăruia strălucite introduceri, cari pot fi considerate ca cea mai pragmatică istorie, ce s'a scris până acum la noi.

Din „*istoria literaturii române*“ au apărut 6 volume, dintre cari indeosebi al II-lea și al III-lea, cuprinzând istoria literaturii noastre dela 1688—1821, vor rămânea ca niște modele de cercetări istorice, în cari producția literară a timpului e analizată în legătură cu întreagă vieața politică, socială și culturală și înfățișată în cea mai firească dezvoltare a ei.

Pentru istoriografia românească ardeleană au adus cercetările d-lui Iorga o mulțime de rezultate și contribuții însemnate, cari se găsesec în publicațiile: „*Documente românești din arhivele Bistriței*“, în volumele IV, X, XII, XIII și XVII din „*Studii și documente*“, precum și în monografia: „*Sate și preoți din Ardeal*“ și în o mulțime de conferințe istorice, ținute în diferite orașe.

Din conferințele istorice, ținute de d-l Iorga la so-

¹⁾ N. Iorga, *Istoria lit. rom. în veacul al XIX-lea* vol. III. p. 117.

cietatea femeilor române din București, au rezultat 3 volume de popularizare a cunoștințelor istorice, volume, cari prin bogăția de imagini strălucite, prin frumuseța și vioiciunea expunerii, sunt până acum unice în literatura noastră istorică.

Dintre scriitorii noștri istorici nimenea nu posedă în măsură atât de însemnată ca d-l Iorga darul de a evoca trecutul în colorii atât de vii și plastice, de a însufleși prin expunerea lui, scoțând cele mai folositoare învățături pentru prezent și viitor. Cine n'a rămas încântat de paginile zugrăvite cu atâta sentiment în cârticia populară: „Istoria lui Mihai Viteazul pentru poporul românesc”, în prefața căreia spune, că minunea săvârșită odinioară de acest erou al neamului, s'ar mai putea repeta iarăș, dacă ar fi înțelegere și voință. „Și că, pentru a o vedea iarăș săvârșită, se cere credință și rugăciune. Iar rugăciunea omenească cea mai primitivă de Dumnezeu e vieța harnică, cinstită, dreaptă, ceea ce în alte timpuri se chemă virtutea omenească”...

De câțiva ani d-l Iorga s'a ridicat de lângă masa de scris, închinându-și prisosul forțelor sale sufletești și tot timpul orelor libere unei intensive propagande naționale cu graiul viu, prin care, alături de prodigioasa-i activitate literară, voiește să trezească masele poporului și să le cheme la o vieță națională și conștientă.

Mulți îl clevetesc și-l dușmănesc pentru această propagandă folositoare, pe care par a o crede necompatibilă unui savant. Acești malconțeni uită însă că dacă e cineva savant, fie chiar și istoric, nu urmează, că trebuie să aibă inimă de pergament, să rămână nepăsător, când neamul său trece prin crize atât de grele ca acele, de cari este bântuit poporul român de un timp încoace.

Mai dreaptă e desigur părerea acelor, cari aseamnă activitatea de agitator naționalist a d-lui Iorga cu a lui Fichte dela începutul veacului trecut. „Reden an die deutsche Nation” au avut o influență înălțătoare asupra Prusilor striviți. Și dacă cuvântările d-lui Iorga, adeseori mai avântate și mai însuflețitoare decât ale lui Fichte, nu vor produce acelaș efect, vina nu va fi a d-lui Iorga...

Cetesc acum în „Tribuna”, că d-l Iorga a ținut în ultimii doi ani o sută de conferințe, cutreerând țara dela Dorohoi până la Constanța și de acolo până la Turnu-Severin, nelăsând nici un singur oraș românesc necercetat.

Conferințele sale sunt de obicei istorice, dar totdeauna în strânsă legătură cu actualitatea și cu împrejurările locale ale orașului, în care vorbește. O sinceră și inflăcărată dragoste pentru trecut, o înțelegere dreaptă a prezentului și o neclintită nădejde în biruința definitivă a sfintelor noastre aspirații naționale: iată sentimentele, cari călăuzesc propaganda d-lui Iorga, ca și scrierile sale istorice.

„Trecutul nostru a fost asasinat, sugrumat — zice

1) „Învățăturile trecutului” publicată în „Neamul Românesc Literar” An. II, Nr. 20.

d-l Iorga într'o conferință recentă¹⁾ —. Tineretul văzând moartea bună a vechiului regim european, a făcut să piară la noi de o moarte silnică un vechiu regim, care cuprinde încă elemente de vieță. Ca acei, cari întorcându-se dela îngroparea părinților plânși ai unui prietin, ar ucide acasă pe părinții lor, cari mai puteau trăi încă un număr de ani...

„Osebite de străini, solidaritate desăvârșită, autonomie locală — iată cele trei mari învățăminte pozitive ale trecutului...”

„În noi să căutăm țaria viitorului nostru! Trecutul e gata să ne ajute prin iubitorul lui glas înțelept, îndreptat cătră urmași”.

Prin puterea sa de muncă fără pereche, prin însuflețirea și stăruința sa nepregetată, personalitatea puternică a d-lui Iorga va aduce însemnate servicii Academiei Române și neamului nostru întreg.

Dr. I. L.

✽

Bustul lui Ion Ghica. La „Ateneul” din București a fost în Mai o modestă serbare, prea puțin luată în seamă de presa noastră. Ateneiștii au inaugurat în grădina acestui Institut cultural bustul lui Ion Ghica, al unuia dintre cei mai activi și mai talentați bărbați din câți a produs România contemporană. Vlăstar puternic al vigoasei generații dela 1848, Ion Ghica a luat parte la toate fazele mai mari de închegare a statului român. Ca luptător cu condeiful, ca om de știință și orator, ca profesor, ministru-președinte și mai pe urmă ca ministru plenipotențiar la Londra, regretatul Ghica, numit și Prinț de Samos (după funcția sa administrativă ce ocupase în acea insulă în 1854) a fost o individualitate pronunțată în vieța publică a neamului său. Ca director de teatru, ca membru al Academiei și al diferitelor instituții de cultură a avut și legături intime cu arta și literatura. Prozator distins, a scris o prea frumoasă și curată limbă românească. Dintre cărțile lui sunt multe cu subiecte științifice și economice. „Scrisorile” lui către Alecsandri sunt o operă literară de valoare, iar corespondența inedită cu acelaș ilustru amic al său, alcătuiește o adevărată comoră de informație literară. Ghica a murit la 1897.

✽

„Harap alb” în traducere germană. D-l Gustav Weigand, directorul seminarului de limbă și literatură română în Lipsca, a întocmit o broșură elegantă, cuprinzând textul românesc al poveștii lui Creangă „Harap alb” și, alături, textul tradus în nemțește. Lucrarea aceasta e făcută pentru deprinderile gramaticale în seminar. E însoțită de convenitele explicații și de vocabular, dar poate servi și ca o bună lectură pentru Germanii, cari ar dori să cunoască firea poveștilor noastre.

✽

O nouă culegere de folclor ne dă „Academia Română” prin cartea d-lui Nicolae Păsculescu, profesor. Titlul acestei cărți este „Literatură populară românească”, este ales anume atât de vag, pentru că materialul pe care îl cuprinde e foarte variat. Cele mai de seamă bucăți sunt balade și legende din toate

ținuturile din Regat, îndeosebi din Nordul Moldovei; urmează o serie de colinde, de urări și de descântece, cum se păstrează în moravurile de astăzi ale poporului. La sfârșit un copios dicționar ne dă explicațiile cuvintelor dialectale, iar un profesor de muzică, reproduse treizeci de melodii, culese tot din popor, cu potrivire la textele din volum. Cartea este de peste patrusute de pagini și costă 6 lei. Ea aduce mult material nou, îndeosebi multe variante necunoscute de balade, și este foarte frumos întocmită.

✽

Fondul lui Rosegger. Mai rar un succes atât de mare pentru apărarea culturii naționale ca cel obținut de curând de distinsul prozator austriac Peter Rosegger. Popularul scriitor, văzând cât de mult este expus desnaționalizării elementul german dela periferiile amenințate de Slavi, a făcut un apel călduros la Germanii de pretutindeni, invitându-i să contribuie la crearea unui fond cultural. În mai puțin de trei luni de zile s'au găsit o mie de generoși, cari au contribuit, fiecare cu câte două mii de lei, constituind fondul proiectat de două milioane de mărci. Această sumă a fost pusă de Rosegger la dispoziția „Schulverein”-ului german cu anumite indicații referitoare la modul de administrare. — Cetim acum, că la Gratz, patria prozatorului, îi s'au făcut mari ovațiuni naționale.

✽

Vasile Stroescu. În numărul trecut am arătat în câteva cuvinte conștiința superioară a acestui bărbat al neamului nostru. Când scriam acele rânduri, în cari insistam și asupra datoriei ce le au oamenii bogăți față de interesele obștești ale poporului, d-l Stroescu trimitea Ligii culturale următoarele cuvinte: O faptă, odată simplă, firească, azi produce mirare și atâta zgomot. Ce au devenit urmașii oamenilor cari și-au jertfit averile pentru binele moșiei? Țăranul de o parte, Parisul și Monte-Carlo de alta, ar putea numai spune.

Prin aceste mărturisiri de credință atât de laconice și atât de cuprinzătoare, d-l Stroescu dovedește a fi un suflet înzestrat cu o înaltă conștiință morală și națională.

✽

Turneul d-nei și d-lui Bârsan. Soții Bârsan au început din nou să cutriere centrele românești dela noi, răspândind prin reprezentațiile lor dragostea de artă. După ce au secerat atâtea succese frumoase pe scena Teatrului Național, s'au întors din nou în mijlocul nostru, dovedind prin aceasta că în sufletele lor trăește vie simpatia ce o poartă educației noastre artistice.

În drumul lor s'au abătut și prin Sibiu, unde au jucat „Revolta” o piesă franceză bogată în frumuseți literare, drama „Jurământul” de d-l Z. Bârsan și o comedie drăguță. „Jurământul” a fost o premieră bine primită de public. Această dramă e una dintre cele mai bune din câte a scris d-l Bârsan. Jocul artiștilor, însoțiti de d-l Băilă, un tânăr care promite, a fost excelent. Am admirat frumoasele progrese ce le-au făcut, în special d-na Bârsan, pe care desigur o așteaptă un viitor strălucit ca artistă.

Reviste și ziare. „Neamul Românesc Literar” (An. II, Nr. 22) vorbind de noul volum de romane al d-lui Sandu-Aldea ajunge la concluzia: „D-l Sandu-Aldea ca și ceilalți scriitori tineri ai noștri, se găsește în clipa crizei celei mari, când li se cere, după ce au redat măiestru, să creeze. Instinctul literar nu mai poate ajunge, trebuie cunoștința de scopul și de mijloacele artei. Trebuie ideea, trebuie munca încordată, trebuie adevărul nou al artei smuls cu toată energia din adâncul sufletului, care în acel moment să nu fie decât al artei”. — Mai demult N. R. cerea românism înainte de toate dela scriitori. Acum le cere artă adevărată. E un progres îmbucurător în aceste dorinți.

* „Unirea”. An. XX, Nr. 24/1910. Prietinel nostru I. Agârbiceanu publică o foarte frumoasă și înduioșătoare scrisoare adresată d-lui Dr. Iuliu Maniu din prilejul căderii sale la alegeri.

* Reviste lunare. În Cluj a început să apară „Calicul Dimocrat” revistă pentru umor și satiră, iar în Caransebeș „Vocea Graniței”. Dacă vor reuși să aibă viață, vom avea prilej să vorbim mai pe larg despre aceste încercări folositoare.

✽

Știri. Ultimul congres al Ligei culturale, ținut în Ploiești, a hotărât, între altele, comemorarea, în 1912, a răpirii Basarabiei printr'o expoziție a vieții românești din Basarabia și înfățișarea ei în scris. A însărcinat secțiile Dorohoiu, Botoșani, Iași și Covurlui cu organizarea acestei comemorații. Sufletul românesc de pretutindeni va lua parte la aceea sărbătoare de jale.

* Direcțiunea „Teatrului Național” din București a premiat poemul „Carmen Saeculare” de D. Anghel și Șt. O. Iosif, lucrările d-lor Delavrancea, Al. Gh. Florescu, I. Miclescu și Gh. Ranetti. Această premiare e o inovație fericită a Teatrului Național.

* A apărut coala 12 și 13 din „Figuri contemporane din România” redactate de d-l Th. Cornel. În aceste coale găsim biografia și aprecierea pictorilor Bassarab și Bălănescu, a scriitorilor Bassarabescu și Balcesc. Sunt foarte interesante și celelalte date privitoare la familiile din România, ca Bălăceanu, Bălăcescu etc. Recomandăm și de astădată cetitorilor noștri această publicație.

* A apărut „Buletinul comisiunii monumentelor istorice”. An. III, fasc. 1, pe Ianuarie—Martie 1910, cu următorul cuprins: Din odoarele bisericesti ale Muzeului Național. Frescurile dela Hurezi: Bolnița și Trapeza. Biserica domnească din Târgoviște. Bisericuțele. Mănăstirea dint'un lemn și mănăstirea Govora. Ceva cu privire la meșterul Manole. Comunicări. Această splendidă publicație face cinste Țării Românești.

.....

Poșta Redacției.

— Manuscrisele nu se înapoiază. —

C. Loco. Critica societății românești din Sibiu ne pare prea aspră. E mai bine să nu răscolim patimile și păcatele omenești. Starea actuală și așa nu se poate

îndreptă deodată. Ne pare rău că regretați-publicarea fragmentelor din numărul trecut. Noi credeam că Vă facem o bucurie. E prea adevărat că 'n momente de slăbiciune omul săvârșește „prostii“ de cari i-e rușine. De ce nu V'ați deschis ochii mai bine înainte de a Vă fi pus nădejdea într'o ființă care nu e în stare să simtă ceea ce spune. Ne-ați face o plăcere dacă V'ați prezentă la redacție, ca să Vă facem cunoștința.

C. Vlad. Sunteți foarte adânc.

Câte lucruri se ivesc,
Dintre toate fiecare
Pentru sine-un scop își are
Însă toate 'n ce fîntesc?

Dintre-atâtea elemente,
Fiecare-și are scopul:
Au format, să zicem, totul,
Cumpănește-acum în minte:

La ce atâtea feliurime
Ale acestora nimicuri,
Le-au format din mii de picuri
Lumea-aceasta 'n întregime?!

Trimiteți-le la premiul Nobel. Poate-l bateți pe Dr. Pildner din Sibiu, care, după „Siebenb. Tageblatt“ (30 Iunie 1910) speră să iee premiul pentru poezii de soiul celorce urmează:

Allbelebtheit.

In dem Staub schläft kein Atom, —
Feu'riger Elektronenstrom
Ist dem Stoffe eigen.
Radium beleuchtet klar
Dieser Milliarden-schar
Rasendschnellen Reigen.

sau

Gelstige Entwicklung.

Feinste Ordnung im Kristall
Höchste Ordnung im Weltall
Bau'n des Staubes Wellen.
Geistigend in Pflanz und Tier
Fliesen Säfte für und für
Ewig in den Zellen.

Ieromonachul I. N. Sucevița. Din „stihurile poeticești în versuri pentru viciața ticălosului a fiește-cărui om întru această lume“ reproducem:

Numa acela-i fericit
Care s'a învrednicit
De-a făcut vreun bine 'n lume
Și-a lăsat scris al său nume.

Că aceasta celce face
Lui Dumnezeu foarte-i place.

Îi va da lui ca să-i fie
Raiul și ceriul moșie,
Întru nespūsă dulceață
Și 'ntru vecinică viciață.

Cu asta ne mângăiem cei mai mulți cari ne tot scriem numele cu tiparul.

C. „Dorința“ nu se potrivește decât în cadrele acestei rubrici, în care suspină atâtea dragoste.

1.

Aș vrea să ai pe-o stâncă
O vilă de coral
Și eu o dulce harpă
De bard medieval.

2.

Sub geamuri să-ți doinească
Privighitori în cor,
S'adormi în serenade
Bălăul meu odor.

3.

Să uit orice durere
Și dragă să te am
Să-ți cânt în nopți cu lună
Sub in floritul geam.

4.

Să-ți fac orice pe voie
Ca un cochet aprod,
Să fi crăiasa lumii
Iar eu un biet rapsod.

Celelalte nu merg.

N. F. S. Am nimicit manuscrisul, așa că nu putem ști cine e „dușmanul secret“, care iscălește ca și D-V. cu pseudonimul „Viorel“. Întrebăm deci și noi: Cine ești d-le Viorel?

Lica Georgescu. Sentimentele ce le-ați avut față de profesorul D-Voastre de limba română sunt foarte laudabile... Amintirile, ca formă literară, mai puțin.

C. N. Craiova. Unui începător suntem datori să-i trimitem cuvinte de încurajare mai ales când se pare că are ceva de spus. Scrieți deci... dar fără să vă gândiți că le veți și publica vreodată. În intimitate sufletul e mai sincer și mai expansiv.

R. N. Cele trei încercări nu par a promite.

Celorlalți cari ne-au trimis încercări spre publicare nu le putem răspunde decât un regretabil: nu se poate!

Bibliografie.

Victor Stanciu, *Cum să studiem*, din „Anuarul școlii civile de fete a Asociațiunii“. Sibiu, 1910. 1 broș. de 16 p.

Dr. V. Stan, *Centenarul lui Șaguna și opinia publică românească*. Retipărire din „Anuarul Seminarului Andreian“. Sibiu, 1910. 1 broș. de 32 pg.

Em. Gârleanu, *Trei vedenii*. Biblioteca „Lumina“ Nr. 1. Edit. Librăria Nouă, București, 1910. Prețul: 30 bani.

Al. Tzigara-Samurcaș, *Rumänische Volkskunst*. București, 1910.

C. Flammarion, *Cataclismul din Martinica*, trad. de Victor Anestin. Biblioteca „Minervei“ Nr. 84. Prețul: 30 bani.

- H. de Balzac, *Colonelul Chabert*, trad. de Vasile Savel, Biblioteca „Minervei“ Nr. 83. Preț: 30 bani.
- Voltaire, *Micromegas*, cu o prefață de B. Herträt. Bibl. „Minervei“ Nr. 85. Preț: 30 bani.
- Ioan Adam, *Aripi tăiate*, nuvele. Edit. „Minerva“. București, 1910. Preț: 2 lei.
- H. de Balzac, *Călăul*, trad. de A. Mândru. Biblioteca „Lumina“ Nr. 2. Preț: 30 bani.
- Virgil Caraivan, *Povești Corsicane* (traduceri). Biblioteca populară Socec, Nr. 96. București, 1910. Preț: 30 bani.
- Raportul anual al Societății meseriașilor din Blaj*. An. VII, 1909. Blaj, 1909.
- Dr. Vasile Suciu, *Raportul dintre Belgie, Știință și Societate*. Blaj, 1910. Preț: 1 cor.
- C. Sandu-Aldea, *Ape mari*, nuvele și schițe. Edit. Minerva. București, 1910. Preț: 2 lei.
- G. Tutoveanu, *Albastru*. Edit. Minerva. București, 1910. Preț: 1 leu.
- Sofocle, *Electra*, tragedie în cinci acte, trad. de G. Murnu. Biblioteca Teatrului Național, Nr. 9. București, 1910. Preț: 35 bani.
- B. P. Hasdeu, *Ursita*, roman istoric. Edit. Minerva. București, 1910. Preț: 2 lei.
- D. Anghel și Șt. O. Iosif, *Cireșul lui Lucullus*. Edit. Minerva. București, 1910. Preț: 1 leu 50 bani.
- M. Sadoveanu, *Povestiri de seară*. Edit. Minerva. București, 1910. Preț: 2 lei.
- Anatole France, *Albina*, povestire, trad. de V. Trifu. Biblioteca pentru toți, Nr. 572. Preț: 30 bani.
- E. Lovinescu, *Critice*. Vol. II. Edit. Librăriei Socec & Cie. București, 1910. 1 vol. 8° 324 pag. Preț: 3 lei.
- P. P. Negulescu, *Filozofia Renașterii*. Vol. I. București, 1910. Preț: 5 lei.
- Din „Biblioteca Minervei“, à 30 bani vol., au apărut următoarele numere:
- Nr. 65. André Theuriet, *Prăvălia la doi Crapi*, trad. de Sofia Nădejde.
- Nr. 66. Emile Zola, *Cum mor oamenii*, trad. de S. Nădejde.
- Nr. 67. Ivan Turghenieff, *Întâia iubire*, trad. de D. I. Perian.
- Nr. 68. E. de Amicis, *Din împărăția iubirei*, trad. de C. Hasnaș.
- Nr. 69. André Theuriet, *Amintiri și Nuvele*, trad. de N. Dașcovi.
- Nr. 70. H. Taine, *Despre natura operei de artă*, trad. de M. Sadoveanu.
- Nr. 71. Henry Murger, *Balade*, trad. de G. Nalba.
- Nr. 72. Artur Gorovei, *Datinile noastre la nuntă*.
- Nr. 73. Liviu Marian, *Suflete stinghere*, nuvele și schițe.
- Nr. 74. Maxim Gorki, *Conovalow*, trad. de I. Raduș.
75. Xavier de Maistre, *Siberiana*, trad. de V. Sadoveanu.
76. I. Boteni, *În zile de vacanță*.
77. Ivan Turghenieff, *Apele Primăverii*. Vol. I, trad. de I. Constantinescu.
78. Ivan Turghenieff, *Apele Primăverii*. Vol. II, trad. de I. Constantinescu.
79. N. Cehov, *Nuvele*, trad. de N. Dunăreanu.
80. Prof. Dr. Petrini-Galatz, *Tratamentul general al Sifilisului*.
81. E. de Amicis, *Constantinopolul*, trad. de N. Pandelea. Vol. I.
82. E. de Amicis, *Constantinopolul*, trad. de N. Pandelea. Vol. II.
- A. Babeș și P. Oceanu, *Capra*, (Vaca săracului), Studiu biologic, igienic și economic. Edit. „Librăriei Naționale“. București, 1910. Preț: 1 leu 50 bani.
- Ion Burbea, *Literatură. Ziaristică*. Note critice. Galați, 1910. Preț: 1 leu.
- Dim. Orfănescu, *Poezii*, București, 1910. Preț: 1 leu.
- N. Docan, *Despre elementele cronologice în Documentele românești*. Extras din Analele Academiei Române, București, 1910. Preț: 50 bani.
- A. D. Xenopol, *Partidele politice în revoluția din 1848 în Principatele române*. Extras din Analele Academiei Române, București, 1910. Preț: 60 bani.
- Herz, *Noaptea Învierii*, dramă în 3 acte. București, 1909. Preț: 1 leu 50 bani.
- Stanca Sebestyén, *Cipariu Timoteus*, értekezés. Petrozsény, 1910.
- Em. Grigorovitz, *Povești răslețe*, „Biblioteca p. toți“, Nr. 504—505. București, 1908. Preț: 60 bani.
- G. Aslan, *Din problemele vieții*, „Biblioteca pentru toți“, Nr. 559. București, 1910. Preț: 30 bani.

Aviz abonaților.

Rugăm pe on. abonați, rămași în urmă cu plata abonamentului, să binevoască a ne trimite, în timpul cel mai scurt, sumele ce ne datorează, ca să nu fim siliți a le sistă trimiteră revistei pe mai departe și prin aceasta a ne pricinui pagube.

Credem că cetitorii noștri sunt convingși de jertfele ce le facem ca să le trimitem o revistă bine îngrijită, care poate stă cu cinste pe masa oricărui Român, așteptăm deci să fim și noi sprijiniți.

Numărul viitor al revistei va apărea în August.

Administrația revistei
„Luceafărul“.

Redactor: OCT. C. TĂSLĂUANU.